

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο ΜΕΝΤΩΡ, Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδιφικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας,
ἐκδίδεται τὸν Ἀπρίλιο, Ἰούνιο, Ὀκτώβριο καὶ Δεκέμβριο κάθε ἔτους
μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ:

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους: 33-34 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Μαρία Στ. Θεοχάρη: 35-41
• Ἡ Ἐταιρεία στὸ Διαδίκτυο: 42 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Ἡ πρώτη ἔκθεση στὸ Ἐξωτερικό: 43-56 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Ἡ καλύβη τοῦ στυλίου: 57-59 • Β. Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ, Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐταιρείας καὶ τὸ Λαχεῖο: 60-65.

Ἐκδοτικὴ φροντίδα Ἡλέκτρας Ἀνδρεάδη

ISSN 1105-7181

© Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 106 72 Ἀθήνα
Fax 210 3644996 • τηλ. 210 3625531 • archetai@otenet.gr • www.archetai.gr

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ • ΤΕΥΧΟΣ 71 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους

ΜΕΤΑ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ

Παρὰ τὴν ὑπαρξὴ πληθώρας ἀρχαιολογικῶν θεμάτων ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν καθημερινῶς κανένα δὲν περιλαμβάνεται σὶς σελίδες τῶν τελευταίων τευχῶν τοῦ Μέντορος. Ὁ λόγος εἶναι ἕνας. Χρειάζεται ἀκόμη χρόνος λίγων μηνῶν, νὰ γίνουν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πρόσχημα ποὺ προκάλεσε τὴ δημιουργία πλήθους ἔργων, νὰ φανοῦν καθαρὰ, ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, οἱ σχεδιασμοί, ἀγνωστοὶ ἀκόμη, ἔργων ποὺ μᾶς φαίνονται παράδοξα καὶ νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ ὄφελος ποὺ εἶχαν τὰ μνημεῖα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ἔργα. Κάθε ἐπιχείρηση σὲ μνημεῖο προκαλεῖ βλάβη ἢ ὄφελος σ' αὐτὸ καὶ ἀντιστοίχως τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχείρησης βλάπτει ἢ ὠφελεῖ, πνευματικῶς, τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ σὴν ἐπιστήμη, μάλιστα τῆς ἀρχαιολογίας, πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται τὸ ἀρχαῖο δημοκρατικὸ σύστημα: ὅλα ὅσα σχεδιάζονται γιὰ τὰ μνημεῖα (καλλωπισμοί, διαμορφώσεις, ἀξιοποιήσεις, ἀναστηλώσεις) νὰ δημοσιεύονται ἐκ τῶν προτέρων, νὰ κρίνονται καὶ νὰ διαπιστώνεται ἂν ὅ,τι θὰ γίνεῖ εἶναι ὀρθὸ καὶ ὠφέλιμο γιὰ τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Αἰσχίνης λέγει (Κατὰ Κτησιφῶντος 103) γιὰ τὸν Δημοσοθένη ὁ ὁποῖος εἶχε δωροδοκηθεῖ γιὰ νὰ ὑποστηρίξει μιὰν ὑπόθεση, ὅτι «ὑπόλοιπον δ' εἶπεῖν ἐστὶ μοι ὅτι λαβῶν τρία τάλαντα τὴν

γνώμην ταύτην ἔγραψε Δημοσθένης, τάλαντον μὲν ἐκ Χαλκίδος παρὰ Καλλίου, τάλαντον δ' ἐξ Ἐρετρίας παρὰ Κλειτάρχου τοῦ τυράννου, τάλαντον δ' ἐξ Ὠρεοῦ, δι' ὃ καὶ καταφανῆς ἐγένετο, δημοκρατουμένων τῶν Ὠρειτῶν καὶ πάντα πραττόντων μετὰ ψηφίσματος». *Ἡ ἀνυχία τοῦ Δημοσθένη ἔγκειται λοιπὸν εἰς τὸ ὅτι οἱ Ὠρεῖτες γνωστοποιουῦσαν τὶς ἀποφάσεις τους, τὶς δημοσίευσαν εἴτε σὲ στήλες εἴτε σὲ πινακίδες. Ἡ συνήθεια αὐτὴ προφύλασσε τὴν κυβέρνησίν τους ἀπὸ τυχὸν ἄστοχες ἀποφάσεις καὶ πράξεις. Τὸ ἴδιο πράγμα ἰσχύει σὴν ἐπιστήμη.*

Εἶναι ἀντιεπισημονικὸ νὰ γίνονται ἐπεμβάσεις σὲ μνημεῖα χωρὶς οἱ σχετικὲς μελέτες νὰ εἶναι δημοσιευμένες σὲ ἔγκυρα περιοδικὰ (γνωρίζουμε ὅλοι ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ περιοδικὰ) καὶ νὰ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, σὴν καλύτερη περίπτωση, νὰ ἀρκοῦμεθα σὴν κατάφαση ξένων ποὺ δὲν γνωρίζουν τὰ μνημεῖα μας (δὲν ἔχουν σὶς παιρίδες τους ἀρχαιότητες), καὶ δὲν ἀντιμετώπισαν ποτὲ πρόβλημα ἀναστήλωσης ἢ συντήρησης ἀρχαίου μνημείου. Καὶ ἡ κατάφαση αὐτὴ νὰ γνωστοποιεῖται ὅταν ἡ ἐπιχείρηση ἔχει σχεδὸν συντελεσεῖ.

B.X.Π.

ΜΑΡΙΑ ΣΤ. ΘΕΟΧΑΡΗ

Στις 29 Μαΐου απέθανε η πρώην Σύμβουλος (1987-1997) Μαρία Θεοχάρη, βυζαντινολόγος και έταῖρος μας από τὸ 1964. Γεννημένη στήν Ἀθήνα τὸ 1923, σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν στὴ Σορβόνη καὶ στὴ Σχολὴ τοῦ Λούβρου. Στὴ Σορβόνη εἶχε καθηγητὴ τὸν André Grabar καὶ στὸ Μόναχο, ὅπου συνέχισε τὶς σπουδές της, τὸν Franz Dölger. Συστηματικὴ μελέτη καὶ ἔρευνα σὲ μουσεῖα καὶ βιβλιοθηκὲς ἔκανε στὴν Ἰταλία, στὸ Βατικανὸ καὶ στὴ Βενετία. Δίδαξε Βυζαντινὴ Τέχνη στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Μπολόνια καὶ Βυζαντινὴ Εἰκονογραφία στὸ Οἰκουμενικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Μπάρι. Ἐργάστηκε ἐπιστημονικὰ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως (1959/60, 1969/70, διευθέτηση καὶ κατάταξη τοῦ Ἐθναυροφυλακείου), στὴ Μονὴ Σινᾶ (1963, μελέτη χρυσοκεκτημάτων). Διετέλεσε μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν καὶ συλλόγων καὶ εἶχε συμμετάσχει, μὲ ἀνακοινώσεις, σὲ διεθνή ἐπιστημονικὰ συνέδρια. Ἡ κηδεῖα τῆς Μαρίας Θεοχάρη ἔγινε στὶς 2 Ἰουνίου. Παρέστη ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ὁ ὁποῖος ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία εἶχε τὴν τύχη νὰ ἔχει τὴ Μαρία Θεοχάρη συνεργάτιδα στὴν ἐπιστῆμη μὲ τὶς μελέτες της καὶ μέλος τῆς Διοίκησής της. Τὴ γνώρισα πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὅταν σὲ δύσκολες στιγμὲς τῆς Ἐταιρείας συμπαραστάθηκε καὶ βοήθησε στὴ συνέχισή τῆς ἐπιστημονικῆς πορείας της ποὺ κινδύνευσε νὰ ἀνατραπεῖ. Ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ γίνει ἀλλιῶς, γιατί οἱ καταβολὲς τῆς Μαρίας Θεοχάρη τὴν ὀδηγοῦσαν στὸν δρόμο ποὺ τῆς ὑποδείκνυε ἡ ἐπιστῆμη καὶ τὸ καθῆκον, χαρακτηριστικὰ ποὺ τὴ συντρόφευσαν σ' ὅλη της τὴ ζωὴ.

Ἐκινώντας μὲ ἐξαιρετικὲς σπουδές, πλάι σὲ λαμπροὺς δασκάλους, ἀφοσιώθηκε στὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, μάλιστα τῶν πλευρῶν του ἐκείνων ποὺ ταίριαζαν στὴ λεπταίθητη ἰδιοσυγκρασία της. Γιὰ νὰ τιμήσει τοὺς Ἑλληνες δασκάλους της, τὸν Γεώργιο Οἰκονόμο πρῶτα,

του αφιέρωσε μία από τις καλύτερες μελέτες της, εκείνην για την εικόνα της Παναγίας Ἀρτωκοστᾶς ποὺ βρίσκεται στὴ Βενετία. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλο μεγάλο δάσκαλό της, τὸν Ἀναστάσιο Ὀρλάνδο τίμησε μ' ἓνα ἐξαίρετο κείμενό της γιὰ τὴ μαγεία τοῦ σχεδίου του, ἐκεῖνο ποὺ βλέπαμε καὶ ἐμεῖς στὸν μαυροπίνακα τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴ μαθητεία μας κοντά του. Ἡ Μαρία μὲ τὸν τρόπο της ἐξέφραζε αὐθόρμητα τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη ὅσων εὐεργετήθηκαν πνευματικὰ ἀπὸ τοὺς παλιότερους. Ἀλλὰ καὶ τοὺς δευτέρους δασκάλους της στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Ἐξωτερικοῦ ὅμοια τοὺς τίμησε, ὅπως τὸν André Grabar καὶ τὸν Franz Dölger.

Οἱ μελέτες ποὺ δημοσίευσε ἀποκαλύπτουν τὴν ἐπιστημοσύνη της καὶ σ' αὐτὲς διαπιστώνεις τὴ συμβολή της στὴν ἔρευνα τῶν εἰκονογραφικῶν ζητημάτων καὶ μάλιστα αὐτῶν ποὺ ἀφοροῦν τὰ ἄμφια, τοὺς ἐπιταφίους καὶ τὰ πολύτιμα ἐκκλησιαστικὰ χρυσοκεντήματα, εἶναι τομέας τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας ἀπὸ τοὺς πλέον σημαντικούς. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ τῆς προσφορᾶς της, ἐκείνη ποὺ ἀφορᾶ στὰ κοινὰ καὶ ἰδίως στὰ καθημερινὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς, ἡ προσφορὰ της στὰ πράγματα τῆς ἀρχαιολογίας καὶ στοὺς ἀνθρώπους της, Ἕλληνες καὶ ξένους.

Εἶχα τὴν τύχη νὰ τὴν ἔχω συνάδελφο, σύμβουλο στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, στὴν ὁποία χάριζε τὸν χρόνο καὶ τὸν κόπο της γιὰ τὴν προκοπή της. Ἐπὶ μίᾳ ὀλόκληρῃ δεκαετία

συνεργαστήκαμε πάνω σὲ πρακτικά, σὲ διοικητικὰ καὶ σὲ ἐπιστημονικὰ θέματα καὶ οἱ σκέψεις καὶ οἱ κρίσεις της μοῦ χρησιμεύουν σήμερα. Μοῦ ἀποκαλύπτουν τὴ στάση της ἀπέναντι στὰ θέματα τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀπέναντι στοὺς ἀνθρώπους. Ἴσως λέγω πράγματα γνωστά, γιὰ τὶς πλευρὲς αὐτὲς τοῦ χαρακτήρα τῆς Μαρίας τὶς γνωρίζουν καὶ τὶς ἐκτιμοῦσαν ὅλοι, πρῶτα στὸν στενὸ μας κύκλο τῆς ἀρχαιολογίας καὶ κατόπιν στὸν εὐρὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Γιὰ μᾶς, γιὰ τοὺς ἐταίρους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, γιὰ τὸ Συμβούλιό της, ἡ Μαρία Θεοχάρη θὰ παραμείνει ἡ εὐγενικὴ φίλη καὶ συνεργάτις, συμπαραστάτις σὲ κάθε ἐνέργεια τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀληθινὴ δέσποινα».

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΡΙΑΣ ΘΕΟΧΑΡΗ

Συντομογραφίες

ΑΕ : Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

ΕΕΒΣ : Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν

ΠΑΑ : Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

1. Ἐκκλησιαστικὰ ἄμφια τῆς Μονῆς Τατάρνης, *Θεολογία* 27, 1956, 123-147.

2. Ἀνέκδοτα ἄμφια τῆς Μονῆς Φανερωμένης Σαλαμίνος, *Θεολογία* 27, 1956, 325-331, πίν. Α'-Δ'.

3. Un epitrachilion valaque aux Météores, *Revue des études roumaines* III-IV, 1957, 31-35.

4. Ἀφιερωτικὰ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ ἀμφίων τοῦ Ἄθω, *Θεολογία* 28, 1957, 452-456, πίν. Α'-Δ'.

5. Ἡ ἐνδυτὴ τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Βενετίας, *ΕΕΒΣ* 29, 1959, 193-202.

6. Τεχνοκριτικὰ παρατηρήσεις εἰς τὰς μικρογραφίας τοῦ Φυσιολόγου τοῦ Μιλάνου, *ΠΑΑ* 35, 1960, 136-142.

7. Αἱ ἐπὶ τῆς Πίνδου ἱεραὶ μοναὶ Βράχας καὶ Ρεντίνης. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου, *ΑΕ* 1958, Ἀρχαιολογικὰ Χρονικὰ 1-11.

8. Παναγία ἡ Ἄρτωκοσιᾶ. La Beata Vergine delle grazie, *ΑΕ* 1953/54 Γ, Εἰς μνήμην Γ. Οἰκονόμου, 232-252.
9. Ἐν νέον σιγίλλιον τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, *Πελοποννησιακὰ* 5, 1962, 180-189.
10. Περὶ τὴν χρονολόγησιν τῆς εἰκόνης Παναγίας τῆς Μεσοπαντιύσης, *ΠΑΑ* 36, 1961, 270-282.
11. Ἡ βυζαντινὴ εἰκὼν τοῦ ἐν Τεργέστη Καθεδρικοῦ Ναοῦ, *ΠΑΑ* 37, 1962, 254-260.
12. Ὑπογραφαὶ κεντητῶν ἐπὶ ἀμφίων τοῦ Ἄθω, *ΕΕΒΣ* 32, 1963, 496-503.
13. Sur une broderie du Musée de Prague, *Byzantinoslavica* XXIV, 1963, 106-110.
14. Χρυσοκέντητα ἄμφια τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, *ΑΕ* 1960, Ἀρχαιολογικὰ Χρονικά, 9-15.
15. Le Second Congrès International d'Études Crétoises, La Canée, avril 12-17, 1966, *Balkan Studies* 7, 1966, 155-162.
16. Le Pième Centenaire de la Mission Cyrillo-Methodienne, 22-26 octobre 1966, *Balkan Studies* 7, 1966, 429-434.
17. Ἐκ τῶν μεταβυζαντινῶν ἐργαστηρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ κεντήτρια Εὐσεβία, *ΕΕΒΣ* 35, 1966, 227-241.
18. Ἱστορημένον χειρόγραφον ἐκ τῆς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν Ζακύνθου, *Πρακτικὰ Τρίτου Πανιωνίου Συνεδρίου Β΄*, Ἀθήναι 1969, 281-291.
19. Τὸ Συμπόσιο τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Αὐτοκρατορικὸς Θεομὸς τοῦ Μεσαίωνα, *Νέα Ἐστία* 86, 1969, 1465-1467.
20. Le Ier Congrès Historique Interecclesial de Bari, 30 avril - 4 mai 1969, *Balkan Studies* 10, 1969, 148-155.
21. Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Παναγίου Τάφου, *Θεολογία* 41, 1970, 690-704, πίν. Α΄-Β΄.
22. Nicolas Mavrocordato. Bienfaiteur du Monastère de Tatarna, *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher* 1970, 319-340, πίν. I-IX.
23. *I Ricami Bizantini. Museo di San Marco. Il Tesoro e il Museo* (Sansoni 1971) 91-97, πίν. 83-84.
24. Βυζάντιο καὶ Ἰσπανία, σὶδὸ *Οἱ Μεγάλοι Προσανατολισμοὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, Πνευματικὸ Συμπόσιο* (Ἀθήνα 1971).
25. Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καὶ ἡ ἀνακαίνισις τοῦ

Χριστιανισμού, *Αναγνωστική Έταιρεία* 22, 29 Νοεμβρίου 1971.

26. Αντιμήνσια ἐκ τοῦ Σκευοφυλακίου τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, στὸ *Πανηγυρικός Τόμος ἐπὶ τῇ 1400ῇ ἀμφοιτηρίδι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ* (Ἀθήναι 1972) 137-152, εἰκ. 10.

27. Περὶ νέας πραγματείας τῆς τεχνικῆς τῆς Μεταβυζαντινῆς Τέχνης, *ΠΑΑ* 48, 1973, 66-86.

28. Χρυσοκεντήματα, στὸ *Μονὴ Σταυρονικήτα*, Γ', 143-237 (Ἀθήνα, Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος 1974).

29. The embroidered vestments of Stavronikita monastery, στὸ *Stavronikita Monastery. History - icons - embroideries* C, 143-238 (Athens, National Bank of Greece, 1974).

30. Le moine brodeur Arsenios et l'atelier des Météores au XVIème siècle, *Bulletin de Liaison du Centre International d'Étude des textiles anciens*.

31. Τὸ ὄραμα τῆς Ὑστάτης Κρίσεως στὴ Βυζαντινὴ Τέχνη (κεῖμενα ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ μορφωτικοῦ συλλόγου τῆς Αἴγινας (Αἴγινα, Αὐγούστος 1977).

32. Ἡ μαγεῖα τοῦ σχεδίου, στὸ *Ἀνασάσιος Ὀρλάνδος, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του* (Ἀθήναι, ἔκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1978) 635-650.

33. Ψηφιδωτὴ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου εἰς Ἱταλίαν, *ΠΑΑ* 53, 1978, 508-536, πίν. I-XIX.

34. Τὸ Δ' Πανιόνιο Συνέδριο, Κέρκυρα, 28 Σεπτεμβρίου - 1 Ὀκτωβρίου 1978, *Νέα Ἑστία* 95, 1979, 52-54.

35. *Ἱστορία Ρωμαϊκῆ καὶ Βυζαντινῆ*, Β' Γυμνασίου (Ἀθήναι, ΟΕΔΒ, 1979).

36. Ἐνα Ἄναξ στὴν Ὀρθόδοξη Ἀγιογραφία, Δ' Πανιόνιο Συνέδριο, Πρακτικά, Β', *Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ* 26, 1982, 228-248.

37. Les icons - portraits des saints en Grèce aux Xe-XIe siècles, *Actes du XVe Congrès International d'Études byzantines, Athènes 1976*, II: *Art et archéologie* (Athènes 1981, Βιβλ. Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας) 795-806.

38. Ἄγνωστες βυζαντινὲς τοιχογραφίες στὴν Κεφαλληνία, *ΠΑΑ* 58, 1983, 632- 640, πίν. Α'-ΙΒ'.

39. *Ἐκκλησιαστικὰ χρυσοκενήματα* (Ἀθήνα, Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1986).

40. Sur le Sébastocrator Constantin Comnène Ange et l'Endyté du musée de Saint Marc à Venise, *Byzantinische Zeitschrift* 56, 1963, 273-283.

41. *Άλωση Κωνσταντινούπολης* (Πνευματικό Ρόταρυ, 'Αθήνα 1983).

42. Χρυσοκέντητα άμφια, στο *Πάτιμος, οί θησαυροί τής μονής* ('Αθήναι, Έκδοτική 'Αθηνών 1988) 185-217.

43. 'Η πρώτη Μονή του 'Οσίου Χριστοδούλου στήν Κω και ό οικισμός του χώρου, στο *Ι. Μονή 'Αγ. 'Ιωάννου του Θεολόγου - 900 χρόνια ιστορικής μαρτυρίας (1088-1988): Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Πάτιμος, 22-24 Σεπτεμβρίου 1988* ('Αθήναι 1989) 161-168.

44. Un document théorique sur l'art balkanique de transition, *ΣΤ Διεθνές Συνέδριο Σπουδών Νοτιοανατολικής Εύρώπης, Έλληνικές ανακοινώσεις, Σόφια, 30 Αύγουστου-5 Σεπτεμβρίου 1989* ('Αθήνα 1990).

45. Χρυσοκέντητα άμφια, *Σινά: Οί θησαυροί τής 'Ι. Μονής 'Αγίας Αίκατερίνης* ('Αθήναι, Έκδοτική 'Αθηνών, 1990) 231-259.

46. Χρυσοκέντητα, στο *Σιμωνόπετρα - 'Αγιον 'Ορος* ('Αθήναι, ΕΤΒΑ, 1991) 191-192, 213-219, εικ. 221-236.

47. Πολυτελή ύφάσματα στο Βυζάντιο κοσμικά και έκκλησιαστικά ('Αθήνα, Ίδρυμα Γουλανδρη-Χόρν, 1994).

48. Χρυσοκέντητα, στο *Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Τέχνη στήν Κέρκυρα* ('Ιερά Μητρόπολις Κερκύρας, Παξών και Διαποντίων Νήσων, Κέρκυρα 1994) 215-220.

49. Χρυσοκέντητα άμφια, στο *Ίερά Μεγίστη Μονή Βατοπεδίου: Παράδοση-Ιστορία-Τέχνη* ('Αγιον 'Ορος 1996) Β, 419-456.

50. Κεντητική, στο *Θησαυροί του 'Αγιου 'Ορους* (Θεσσαλονίκη, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού 1997) 378-417.

51. Le sakkos de Photios métropolitaine de Kiev: Un document confessionnel et diplomatique. Art vieux russe, στο *Byzance et la vieille Russie. Pour le 100ème anniversaire d'André Nicolayevic Grabar (1896-1996)* (St. Petersburg 1999, ρωσικά-άγγλικά).

52. EPITAFI della Liturgia bizantina e la Sindone, στο *Le icone di Cristo e la Sindone* (Milano, Edizioni San Paolo 2000).

53. Gold-embroidered Vestments, στο *Simonopetra - Mount Athos* 191-247.

54. Ἡ Κεντητικὴ στὴν Τέχνη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, στὸ *Ὁ Θεοσαυρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας 2000* (Ἀθῆναι, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν).

55. Sur un don Valaque au Patriarcat Oecoméniqne, στὸ *Τόμος Πέτρον Nasturel* (Braila 2003).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

André Grabar, *L'iconoclasme byzantin, Dossier archéologique* (Paris, Collège de France 1957): *ΕΕΒΣ* 29, 1959, 506-511.

Πάνου Ι. Βασιλείου, *Ἡ ἐπισκοπὴ Λιζῆς καὶ Ἀγρᾶφων ἐπὶ Τουρκοκρατίας μὲ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρυτανίας, τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν Σχολῶν τῆς* (Ἀθῆναι 1960): *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος* 1961, 420-424.

Νίκου Καραρᾶ, *Τὸ Σεβντίκιοϊ, τὸ λεβέντικο χωριὸ τῆς Σμύρνης. Ἡ ἱστορία του. Ἡ ζωὴ του* (Ἀθῆναι, Ἐκδόσεις «Ἐνώσεως Συρναίων» 1964): *Μικρασιατικὰ Χρονικὰ* IB', 1965, 470-477.

Τατιάνας Σταύρου, *Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας τοῦ ἀντιγράτου ἑλλητισμοῦ* (Ἀθῆναι 1967): *ΕΕΒΣ* 35, 1966, 439-450.

Pauline Johnstone, *Byzantine Tradition in Church Embroidery* (London 1967): *Balkan Studies* 9, 1968, 535-542.

A. Papageorgiou, *Ikonen aus Zypern: Balkan Studies* 11, 1970, 333-338.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Venance Grumel (1890-1967), *ΕΕΒΣ* 35, 1966/67, 390-393.

Ἄγγελος Προκοπίου, *ΕΕΒΣ* 35, 1966/67, 394-398.

Franz Dölger, *Παρνασσὸς* I, 1968, 622-626. *Byzantinoslavica* 31, 1970, 95-97.

B.X.II.

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ὡς συνέχεια στὴν ἀνακοίνωση κατὰ τὴν Α΄ Τακτικὴ Συνέλευση τῆς 25 Ἀπριλίου (*Ὁ Μέντωρ* 70, 2004, 14), γνωστοποιεῖται ὅτι ἡ *Σελὶς* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας στὸ Διαδίκτυο εἶναι προσιτὴ στὴ διεύθυνση **www.archetai.gr** σχεδὸν πλήρης κατὰ τὸν σχεδιασμὸ καὶ τὴν οἰκονομία. Περιέχει ὡς πρὸς τὶς ἀνασκαφές, τὰ κείμενα τὰ ὁποῖα ἔστειλαν ὀλίγοι ἑταῖροι καὶ συνεργάτες τῆς Ἐταιρείας. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ ὅσους προσκλήθηκαν νὰ συνεργασθοῦν, μὲ γράμμα τῆς 22 Μαΐου 2003, δὲν ἀπήντησαν στὴν πρόσκληση καί, φυσικά, δὲν ἀπέστειλαν κείμενο.

Ἡ *Σελὶς* περιέχει πρὸς τὸ παρὸν τὴν ἱστορία τῆς Ἐταιρείας μέχρι τοῦ 1987, τὶς βιογραφίες τῶν σπουδαιότερων προσώπων ποὺ τὴν διοίκησαν, τὰ δημοσιεύματα τῆς περιόδου 1837-2004, τὸν πίνακα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἴδιας περιόδου καὶ ἔκτενῆ κείμενα γιὰ ὀρισμένες ἀνασκαφές, πλήρως κατατοπιστικὰ γιὰ τοὺς φιλαρχαίους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους.

Ὡς γνωρίζετε ἡ μορφή τῆς *Σελίδος* θὰ ἀλλάζει συνεχῶς στὶς λεπτομέρειες μὲ τὴν προσθήκη νέων κειμένων, τὴ διόρθωση τῶν δημοσιευομένων, καὶ θὰ ἐπεκτείνεται ἀενάως. Ὅσοι τὴν συμβουλεύονται παρακαλοῦνται νὰ μᾶς ἀνακοινώσουν τὶς τυχὸν παρατηρήσεις τους ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴν πληρότητα τοῦ περιεχομένου τῆς *Σελίδος* καὶ τὰ ἐπὶ πλέον θέματα τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ περιλαμβάνει πέραν αὐτῶν ποὺ ὑπάρχουν ἢ ἔχουν σχεδιασεῖ νὰ περιληφθοῦν.

Τὸ ἐπιχέριμα εἶναι μεγάλο καὶ δαπανηρὸ καὶ θὰ χρειασεῖ χρόνος ἀρκετὸς γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ, σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες μας.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Οι Όλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τοῦ 2004 ἐπισκίασαν κάπως τὶς ἐκθέσεις ἀρχαίων ποὺ γίνονταν στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἐξωτερικό, γιατί ἐκ τῶν πραγμάτων ὅλη ἡ δραστηριότητα τῶν ἀρμοδίων περὶ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὴν ἐτοιμασία τῶν Ἀγῶνων ποὺ ἐπέβαλε ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀνακατασκευὲς τῶν πεζοδρομίων νέες ἐκθέσεις μουσείων ἀλλὰ καὶ κατεδαφίσεις μουσείων καὶ μνημείων, γιὰ νὰ ἔχουμε τὴν χαρὰ τῆς ἀνακατασκευῆς καὶ τῆς ἀναστήλωσής τους, καὶ ἀκόμη φιλοτέχνηση μνημείων πὸ προχωρημένων ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν κατασκευάσει οἱ Ἴταλοι στὴ Λίνδο κατὰ τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου. Ἀπὸ τὴν ὅλη ὑπόθεση τῆς φρενίτιδας «Ἀθήνα 2004» ὡς πρὸς τὶς ἀρχαιότητες, εἶναι φανερὸ πλέον ὅτι μὲ τὴ λήξη τῶν ἀγῶνων θὰ ὑπάρξει μία ἀναγκαστικὴ περίοδος περισυλλογῆς καὶ ἀποποιήσεως τῆς πατρότητος πολλῶν ἐγχειρημάτων, κάτι ποὺ θὰ προσφέρει πολλὴ ὕλη μελέτης στοὺς ψυχολόγους καὶ στοὺς κοινωνιολόγους.

Οἱ Όλυμπιακοὶ τοῦ 2004 ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι δὲν θὰ ἀφήσουν ἀναμνήσεις, οὔτε ὅσες ἓνα πρωτάθλημα ποδοσφαίρου. Θὰ ἀκολουθήσουν τὴ μοίρα ποὺ εἶχαν τὰ χρηματιστηριακὰ «γεγονότα» τῆς δεκαετίας τοῦ '80 στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, οἱ πυραμίδες τῆς Ἀλβανίας τοῦ 1996/97 καὶ οἱ φοῦσκες τοῦ ΧΑΑ τοῦ 1999. Κανεὶς δὲν θὰ θέλει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι εἶχε κάποια σχέση μὲ ὅσα ἔγιναν! Οἱ Όλυμπιακοὶ δὲν εἶναι ἱστορικὸ γεγονὸς μὲ οἰαδήποτε σημασία γιὰ νὰ τοὺς θυμῶνται οἱ ἄνθρωποι στὶς ἐπόμενες γενιές, ὅπως ὁ Τρωικὸς πόλεμος, τὰ ὅσα διηγοῦνται τὰ μεσαιωνικὰ ἔπη, οἱ Ἐπαναστάσεις τοῦ 1789 καὶ τοῦ 1821, οἱ δύο μεγάλοι πόλεμοι τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Ὁ λόγος ὅμως εἶναι περὶ ἐκθέσεων καὶ πρόθεσή μου εἶναι νὰ παρουσιάσω τὴν πρώτη, ὅπως νομίζω, συμμετοχὴ μας σὲ ἔκθεση τοῦ Ἐξωτερικοῦ, στὴν Διεθνή Ἐκθεση τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1867, δηλαδή 147 χρόνια πρὶν. Ἀργότερα ἢ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία συμμετεῖχε στὶς ἐκθέσεις τῶν Παρισίων μὲ δημοσιεύματα καὶ ζωγραφικὰ ἀντίγραφα ἀρχαίων γλυπτῶν,

σώζονται μάλιστα στο 'Αρχείο της και τὰ διπλώματα τῶν ἐκθέσεων τοῦ 1878, 1889, 1900.

Οἱ ἐκθέσεις αὐτές, μᾶλλον ἢ συμμετοχή μας, δὲν εἶχε βαρύτητα. Πρώτη σημαντικὴ γιὰ τὴν Ὑπηρεσία ὑπῆρξε ἡ ἔκθεση τῆς Ρώμης τοῦ 1911 γιὰ τὴν ὁποία ἔχω ἤδη γράψει (*Ὁ Μέντωρ* 20, 1992, 93-96), καὶ ἀκολούθησαν τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ 1939 (*Ὁ Μέντωρ* 22, 1992, 138-139), ἡ EXPO τῆς Osaka τοῦ 1970 μὲ τις συνακόλουθες ἀνωμαλίες καὶ κατόπιν οἱ ἤδη λησμονημένες, τῶν ὁποίων τὴν ἀναγραφή, ἀπὸ τοῦ 1979 (Παρίσι) μέχρι τοῦ 2000 (Σύδνεϋ) παραθέτω, χωρὶς νὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ κατάλογος εἶναι πλήρης.

Σαράντα πέντε μόλις χρόνια μετὰ τὴν Ἐπανάσταση, τὸ 1866, ὁ Δημήτριος Χρηστίδης (1795-1879), ἐταῖρος μας ἀπὸ

τὸ 1859 (Α.Μ. 396), ἀγωνιστὴς, γραμματεὺς τοῦ Κωλέττη καὶ τοῦ Καραϊσκάκη, Γραμματεὺς τῆς Δ΄ Συνέλευσης τῶν Ἑλλήνων στὸ Ναύπλιο τὸ 1832, Πρόεδρος τῆς Α΄ Συνόδου τῆς Βουλῆς (1869) καὶ ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν (1833, 1849), Ἐξωτερικῶν (1841), Οἰκονομικῶν (1850, 1864, 1865, 1866, 1870) καὶ Δικαιοσύνης (1870), ἀποστέλλει σιτοὺς Νομάρχες, τοὺς Ἐπάρχους καὶ σιτοὺς προξένους μας στὸ Ἐξωτερικὸ ἐγκύκλιο μὲ τὴν ὁποία προσκαλεῖται κάθε Ἕλληνας ποὺ κατέχει ἀξιώλογα ἀρχαῖα, περισσότερο ὅμως ἔργα τῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν νεώτερον χρόνων, νὰ τὰ δώσει γιὰ νὰ ἐκτεθοῦν στὸ Παρίσι.

Ζητεῖται δηλαδὴ ἡ λαϊκὴ συμμετοχὴ στὴν ἔκθεση, γιὰτὴν ἀκόμη δὲν ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα συγκροτημένα μουσεῖα, παρὰ μόνον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, τὸ τούρκικο λου-

τρό με τὰ ἐκμαγεῖα τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος (1846), τὸ προσωρινὸ στὸ Πανεπιστήμιο (1858), τοῦ Βαρβακεῖου (1862). Τὸ μουσεῖο στὸ Πολυτεχνεῖο ἔγινε τὸ 1877 καὶ σ' αὐτὸ ἐκτέθη-
καν τὰ εὐρήματα τοῦ Σλήμαν ἀπὸ τὴν ἀνασκαφὴ τῶν Μυκη-
νῶν. Τὰ μουσεῖα τῆς Ἐταιρείας περιεῖχαν μόνον ἀρχαῖα ἀντι-
κείμενα, ὅπως καὶ οἱ συλλογὲς τῆς Ἱπηρεσίας οἱ ὁποῖες ἦσαν
ἀρκετές. Τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο θεμελιώθηκε τὸν
Ἰοκτώβριο τοῦ 1866 καὶ λειτούργησε πλήρως δεκαετίες ἀργό-
τερα.

Σήμερα ἡ κατάσταση ἔχει ἀντιστραφεῖ. Στὶς ἐκθέσεις τοῦ
Ἐξωτερικοῦ συμμετέχουν κυρίως μεγάλα μουσεῖα καὶ λιγό-
τερο συλλογεῖς καὶ ἰδιώτες ποὺ τυχὸν κατέχουν κάποιο ἀξιό-
λογο ἀρχαῖο.

Όπως βλέπουμε στην ἐγκύκλιο τοῦ Δημητρίου Χρηστίδη, τὴν ὁποία παραθέτω ὀλόκληρη (ΓΑΚ Ἀρχεῖο Βλαχογιάννη Φ 176), ἡ πρώτη μας συμμετοχὴ σὲ ἔκθεση δὲν ἀποβλέπει στὸν ἐπιρρασμὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, πράγμα ποῦ ἰσχυρισθήκαμε ἀπὸ τὸ 1979 καὶ μετὰ χωρὶς νὰ ὑπάρξει ἀποτέλεσμα. Ὁ λόγος εἶναι ἕνας; ὅλοι ξέρουν ὅτι οἱ ἐκθέσεις εἶναι ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση, ὅπως τὸν ἴδιο χαρακτήρα ἔχει λάβει καὶ ἡ λεγόμενη ἀνανέωση τῶν μουσείων. Τὰ τελευταῖα χρόνια κάποια μουσεῖα μας ἀπέκτησαν, ἐσωτερικῶς, σπηλαιώδη ὄψη, τεχνητὸ φωτισμὸ, σκοτεινὲς γωνίες, ἴσως κάποτε θὰ ἀκούγεται καὶ μουσικὴ. Τοῦτο γίνεται, ἰσχυρίζονται οἱ μεταμοντέρνοι κατασκευαστές, γιὰ νὰ εἶναι τὰ μουσεῖα ἐλκυστικὰ στοὺς πολλούς. Οἱ παλιὲς ἐκθέσεις στὴ δεκαετία τοῦ '60 καὶ τοῦ '70 εἴλκυαν πλήθη Ἑλλήνων καὶ ξένων. Σήμερα, μὲ τὴν αὔξηση τοῦ τουρισμοῦ καὶ τὸν ἐκουγχρονισμὸ τῶν μουσείων, ἔχουμε τοὺς ἴδιους, λιγότερους ἢ περισσότερους ἐπισκέπτες; Θὰ ἀξίζε νὰ δημοσιευθοῦν οἱ ἀριθμοὶ τῶν εἰσιτηρίων τῶν μουσείων καὶ τῶν χώρων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1960 ἕως τὸ 2004. Τὸ ΓΑΠ πρέπει νὰ ἔχει πλήρεις πίνακες κατὰ μουσεῖο καὶ χώρο, μάλιστα κατὰ μῆνα.

Ὅταν ἀποφασίζεται ἡ διάλυση τῆς ἐκθέσης ἑνὸς μουσείου καὶ τὸ ξαναστήσιμό του πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἰσχυροὶ ἐπιστημονικοὶ λόγοι: ἡ παλιὰ ἔκθεση νὰ εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη καὶ γιὰ τὴ νέα νὰ ὑπάρχει ἐγγύηση ὅτι θὰ εἶναι ὀρθή. Ἄν ἡ νέα ἔκθεση γίνει γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ νέες τεχνολογίες, τὰ νέα ὑλικά καὶ ἡ ἀντίληψη περὶ μουσείων τῶν μουσειολόγων, τότε πρέπει νὰ ξανασκεφθεῖ κανεὶς ἂν ἡ ἐπιχείρηση ἀξίζει.

Τὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο, τῆς Ἀκροπόλεως, τῶν Δελφῶν διαλύθηκαν ἀναγκαστικῶς ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ ξαναστήθηκαν στὶς δεκαετίες τοῦ '50 καὶ τοῦ '60 μὲ τρόπο ὑποδειγματικό, καὶ κυρίως ἐπιστημονικό. Ποῦ βρῖσκονταν τὰ λάθη ποῦ ἀναγκάζουν σὲ νέα ἔκθεση; Τὰ ἀρχαῖα τῶν μουσείων αὐτῶν δὲν αὐξήθηκαν (στοὺς Δελφοὺς προστέθηκαν μόνον τὰ χρυσὰ καὶ ὁ ταῦρος), ὁ τουρισμὸς ξέπεσε. Χρειάζονταν τὰ μουσεῖα κάποια φροντίδα καὶ περιποίηση. Ἄντ' αὐτοῦ ἀλλάζονταν ριζικά, φθείρεται ἡ ἐπιστημονικὴ τους συνέπεια καὶ δημι-

ουργοῦνται ἀμφισβητήσεις γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς νέας ἔκθεσης.

Ἔχω ὑπ' ὄψη μου ἓνα μουσεῖο τῆς περιφερείας *τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης* ὅπου τὰ ἐκθέματα ἄλλαξαν ἀμοιβαίως θέσεις γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν δεύτερα ἐγκαίνια καὶ προσέλευση σ' αὐτὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἡ νέα ἔκθεση ὅμως εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη ἐπιστημονικῶς, ἓνα τμήμα τῆς μάλιστα ἀπέκτησε ὄψη πολυτελοῦς παλαιοπωλείου!

Τὸ ζήτημα εἶναι μεγάλο. Μετὰ τοὺς Ὀλυμπακοὺς θὰ ἀποτιμηθεῖ τί νέο καὶ καλὸ ἔφεραν οἱ ἀνακατατάξεις τῶν μουσεῖων. Ὁ Δημήτριος Χρησιτίδης τοῦ 1866 δὲν εἶχε τέτοιες ἀγωνίες. Βρισκόταν στὴν ἀρχὴ ἐνὸς μακρότατου δρόμου.

«Ἀριθ. Πρωτ. 302/ Ἡ ἐπὶ τῆς ἐν Παρισίοις Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1867 Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ. Πρὸς τοὺς Κ. Κ. Νομάρχας καὶ Ἐπάρχους ὡς Πρόεδρους τῶν κατ' Ἐπαρχίας Ἐπιτροπῶν καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προξένους τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τοῦ 1867, ἣτις θέλει περιλάβει καὶ θέσει ὑπὸ τὰς ὄψεις πάντων τῶν ἐθνῶν εἴ τι περιβλεπτον καὶ ἄξιον λόγου ἔργον παράγει ἕκαστος λαός, πρόκειται εἰς ἰδιαίτερον τμήμα νὰ ἐκτεθῶσι καὶ ὅσα ἕκαστος λαὸς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς υπάρξεως αὐτοῦ παρήγαγεν ἔργα χαρακτηρίζοντα τῶν διαφόρων ἐποχῶν τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ βιομηχανικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα.

Ἡ πατρις ἡμῶν ὡς ἐκ τῆς πρὸ μικροῦ ἀνεγέρσεώς της ἀναγκαίως ἐλαττουμένη κατὰ τὸ παρὸν πολλῶν ἄλλων συγχρόνων λαῶν, εἶναι βεβαίως, καθόσον ἀφορᾷ τὸ παρελθόν, πάντων ἐνδοξοτάτη καὶ πλουσιωτάτη, καὶ μετὰ χαρᾶς πρέπει νὰ ὠφεληθῶμεν τῆς παρουσίας εὐκαιρίας ἵνα ἐπιδείξωμεν τὸν προγονικὸν ἡμῶν πλοῦτον, ἐξ οὗ δὲν παύουσι ν' ἀντλῶσι παραδείγματα τοῦ καλοῦ τὰ λοιπὰ ἔθνη.

Παρακαλοῦνται κατὰ συνέπειαν οἱ Κύριοι Νομάρχαι καὶ Ἐπαρχοὶ ὡς καὶ οἱ Κύριοι Πρόξενοι νὰ φέρωσιν ἀμέσως εἰς γνῶσιν ἀπάντων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους Ἑλλήνων καὶ νὰ παρακινήσωσι τοὺς ὅσοι ἐξ αὐτῶν κέκτηνται περίεργά

τινα ἀρχαῖα ἔργα καὶ θέλουσι νὰ τιμήσωσι τὴν πατρίδα πέμποντες αὐτὰ εἰς τὴν Ἐκθεσιν, νὰ ὑποβάλωσιν ἀνυπερθέτως τὴν περὶ τούτου δήλωσιν τῶν εἰς τὴν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν, σημειοῦντες τὸ εἶδος τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον προτίθενται νὰ πέμψωσιν, καὶ εἰ δυνατόν καὶ τὰς διαστάσεις αὐτοῦ, δηλ. μῆκος, πλάτος καὶ ὕψος· ἡ δὲ ἐπιτροπὴ θέλει φροντίσει, ὅταν ᾔηται καιρὸς, νὰ εἰδοποιήσῃ ἕνα ἕκαστον ἐκθέτην διὰ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς τίνι τρόπῳ καὶ πότε πρέπει νὰ πέμψῃ πρὸς αὐτὴν τὸ πρὸς ἔκθεσιν προσδιοριζόμενον ἀντικείμενον.

Γίνεται δὲ γνωστόν, ὅτι ἡ δήλωσις αὕτη θέλει περιλάβει καὶ ἐπομένως δύναται νὰ πέμψῃ ἕκαστος κάτοχος οἰονδήποτε ὁποσοῦν ἄξιον προσοχῆς ἔργον, οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν μεταγενεστέρων μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Προσθέτομεν μάλιστα ὅτι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς ἔχει ἤδη ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἱκανὰ ἔργα, ὥστε μόνον ἐάν τις κέκτηται ἔξοχόν τι τοιαύτης φύσεως ἔργον, τοῦτο προσκαλεῖται νὰ δηλώσῃ. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουσι ποικίλα ἄλλα ἀντικείμενα τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ἢ καὶ τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων, ἅτινα εἶναι καλὸν νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν ἔκθεσιν, τοιαῦτα δὲ εἰσὶν ἐργαλεῖα ἢ μέρη παντὸς εἶδους ὀπλισμοῦ ἀρχαίου, ὅπλα μεσαιωνικά, Βυζαντινά, ἢ καὶ τῶν τελευταίων ἐποχῶν, οἷα τὰ τῶν ἀρματωλῶν, ὡς καὶ πᾶν ὅ,τι τοιοῦτον ἔχει τι περίεργον καὶ εἶναι κατασκευῆς Ἑλληνικῆς· προσέτι δὲ καὶ ἐνδύματα, ἐπιπλα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἀρχαῖα, ὅποια εἰς πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου σώζονται ἐκ μέλανος ξύλου γλυπτά (δανδέλαις, αἱ λεγόμεναι *guirures*), ἐξ ὧν ἐπίσης εὐρίσκονται ἀρχαῖαι εἷς τινα χωρία τοῦ Αἰγαίου. Ἐκτὸς τούτων ἄξια λόγου θεωροῦνται εἰκόνες ἐκκλησιαστικαὶ καὶ ἄλλαι παλαιαὶ Ἑλληνικῆς ζωγραφίας, χειρόγραφα ἀρχαῖα, βιβλία ἀρχαίου τύπου ἐξ ἐθνικῶν τυπογραφείων, καὶ εἰ τι ἄλλο τούτοις ἀνάλογον.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀναλαμβάνει τὴν ἰδιαιτέραν φροντίδα νὰ συσκευάσῃ τὰ πεμπόμενα ὑπὸ τῶν ἐκθετῶν ἔργα μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς διὰ τῶν καταλληλοτέρων ἐν Ἀθήναις τεχνιτῶν· καλῆτερον ὅμως ἦτον, ἂν ἡ συσκευὴ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἰδίων ἰδιοκτητῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ βεβαίω

τοὺς ἰδιοκτητὰς αὐτῶν ὅτι πᾶσαν ἐπιμέλειαν θέλει καταβάλει, ὥστε νὰ διατηρηθῆ εἰς καλὴν κατάστασιν ἢ ἰδιοκτησία αὐτῶν, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ ἔκθεσις, καὶ ὑπόσχεται κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ γένη ἐπίσης ἡ συσκευὴ αὐτῶν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τῶν ἀνεγνωρισμένων τῆς πόλεως ἐκείνης συσκευαστῶν. Ἐὰν δέ τινες ἐπιθυμῶσι νὰ ἐκποιήσωσιν ἐν Παρισίοις τὰς ἰδιοκτησίας τῶν ταύτας, δύνανται (ἐξαιρουμένων τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων, ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, κλ. διότι τοῦτο ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου) νὰ σημειώσωσιν ἐπ' αὐτῶν ἢ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν τμην ἢν δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀξιοῦσιν, ὅπως ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις ἐπιτετραμμένων τῆς Ἑλλάδος γένη προσπάθεια πωλήσεως αὐτῶν. Ἐν ἀποτυχίᾳ δέ, θέλουσιν ἐν καιρῷ ἐπιστραφῆ παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐκτὸς ἐὰν τινες προτιμῶσι νὰ τὸ παραλάβωσιν ἐκεῖ οἱ ἴδιοι εἴτε οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκθέσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπίγει οὗ χρόνος, οἱ Κύριοι Νομάρχαι, Ἐπαρχοὶ καὶ Πρόξενοι παρακαλοῦνται νὰ ἐνεργήσωσι τὰ χρειώδη, ὥστε οἱ θέλοντες νὰ παρουσιασθῶσιν ἐκθέται, νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε διὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν τὰς δηλώσεις τῶν ἀνευ ἀναβολῆς διὰ νὰ ἐγγραφῶσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὸν γενικὸν τῶν ἐκθετῶν κατάλογον.

Ἰκανὰ ἀντίτυπα τῆς παρουσίας πέμπονται εἰς τοὺς Κυρίους Νομάρχας καὶ Ἐπαρχοὺς διὰ νὰ σταλῶσιν εἰς ἀνάλογον ἀριθμὸν εἰς τοὺς δημάρχους καὶ δοθῆ οὕτω πλήρης δημοσιότης ἐν τάχει. Ἐν Ἀθήναις, τὴν 19 Μαρτίου 1866. Ὁ Πρόεδρος Δ. Χρησιτίδης, Ὁ Γραμματεὺς Κ. Φωστηρόπουλος».

Στὴν ἐκθεσὴ τοῦ 1867 μετέσχε ἡ Ἑλλάς. Ἀπὸ τὰ φυλλάδια ποὺ τυπώθησαν φαίνεται ὅτι στείλαμε μόνον ἔργα βιοτεχνίας καὶ βιομηχανίας, γεωργικὰ εἶδη, ὑφάσματα, κοσμήματα, ὅπλα, πίνακες, μάρμαρα καὶ ὀρυκτὰ, ἔργα γλυπτικῆς. Τὰ φυλλάδια εἶναι:

1. Ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν ἐκθετῶν καὶ τῶν ἀποσταλέντων προϊόντων καὶ ἔργων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἐκθεσὴν τοῦ 1867.

2. Henri Haussage, *La Grèce à l'exposition universelle. L'Artiste* (Paris 1867).

3. Περιληπτική περιγραφή τῶν εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων τοῦ ἔτους 1867 ἀποσταλησομένων ἑλληνικῶν μαρμάρων καὶ ὄρυκτῶν (Ἀθῆναι 1866).

Ἡ Ἐπιτροπὴ ζήτησε νὰ σταλοῦν ἀρχαῖα στὸ Παρίσι ἀπὸ τὶς κρατικὲς συλλογές. Γνώση τοῦ πράγματος ἔχω ἀπὸ τὸ «Ἡμερολόγιον Ὑπηρεσίας» τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου Παναγιώτη Εὐστρατιάδη (1815-1888) σὲ ἐγγραφὴ τῆς 22 Ἰουλίου 1866: «Ἡ ἐν Ἑλλάδι Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως τοῦ 1867 τῆς ἐν Παρισίοις γενησομένης ζητεῖ πλείστας ἀρχαιοτήτας ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐκ τοῦ μουσείου καὶ ἐκ τοῦ Βαρβακείου, ἵνα ἀποστείλῃ αὐτὰς εἰς τὴν ἐκθεσιν ταύτην, ὧν ἐπισυνάπτεται ὁ κατάλογος, (44 μὲν κομμάτια ὀνομασί, πολλὰ ἄλλα τεμάχια). Παρηγγέλθη ἡ Γεν. Ἐφορεία, ἵνα γνωμοδοτήσῃ περὶ τῆς αἰτήσεως μετὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου». Μὲ τὸν ὄρο *Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον* ὁ Εὐστρατιάδης ἐννοοῦσε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τῆ συνέχεια τῆς ὑπόθεσης τὴν βρίσκουμε στὰ Πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς 28 Ἰουλίου 1866. Τὸ θέμα εἰσάγει ὁ Πρόεδρος Φίλιππος Ἰωάννου: «εἶτα δὲ ὁ Πρόεδρος ἐπαρουσίασε γράμμα τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, δι' οὗ παρεπέμπετο ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς τὴν Ἑταιρίαν ἐν ἐγγραφον τῆς ἐπὶ τῆς Παγκοσμίου ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1867 Ἐκθέσεως Ἐπιτροπῆς, ἣτις παρεκάλει τὴν Κυβέρνησιν νὰ στείλῃ εἰς Παρισίους ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης ἔργα ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν Μουσείων τῆς πόλεως (ὧν καὶ κατάλογον ἐπισυνῆπτε). Ἐζητεῖτο ἔτι ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἢ περὶ τούτου τοῦ πράγματος γνώμη τοῦ τε Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας. Ἄπαντες οἱ παρόντες εὗρον ἄτοπον καὶ ἀπαράδεκτον τὴν πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐπεφορτίσθη ὁ κος Εὐστρατιάδης νὰ συντάξῃ τοιαύτης ἐννοίας ἀπάντησιν, ἀναφέρων καὶ τινὰς λόγους ἐκ τῶν ἐν τῇ διασκέψει ρηθέντων».

Ἡ Ἑταιρεία δὲν ἀπηύθυνε τὸ ἀρνητικὸ ἐγγραφο πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν διότι ὁ χειρισμὸς τῆς ὑπόθεσεως εἶχε ἀνατεθεῖ στὸν Εὐστρατιάδη. Ὁκτῶ μῆνες ἀργότερα, στὰ Πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς 1ης Ἀπριλίου 1867 ὁ Στέφανος Α. Κουμανούδης

γνωστοποιεί στους Συμβούλους συμμετοχή καὶ τῆς Ἑταιρείας στὴν Ἐκθεση τῶν Παρισίων:

«Ὁ αὐτὸς γραμματεὺς ἀνέφερεν, ὅτι ταῖς προάλλαις, αἰτήσῃ τοῦ κ. Ἀναστ. Γενναδίου ἔδωκεν ἓν σῶμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1862, ἵνα σταλῆ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν ὡς εὖρε τοῦτο εὐλογον ὁ πρόεδρος τῆς ἐνταῦθα ἐπιτροπῆς κ. Δημ. Χρησιδῆς».

Βρισκόμαστε στὸ 1867. Ὁ Ἀναστ. Γεννάδιος ζητεῖ νὰ σταλεῖ στὴν Ἐκθεση ὁ τόμος τῆς *ΑΕ* τοῦ 1862, διότι ἦταν τὸ μόνο εὐπρόσωπο δημοσίευμα ποὺ διαθέταμε. Τῆς *ΑΕ* τῆς πρώτης περιόδου, τοῦ Πιττάκη, εἶχε διακοπεῖ ἡ ἔκδοσις τὸ 1860. Τὸ 1862 ἐπανεκδόθηκε ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία καὶ μέχρι τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1863 εἶχαν ἐκδοθεῖ 12 τεύχη 315 σελίδων συνολικῶς τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν καὶ τὸ σῶμα. Τὸ τεύχος ΙΓ' ἐκδόθηκε τὸ 1869! Δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο λοιπὸν νὰ ἐπιδείξει ἡ Ἑταιρεία.

Ὁ Ἀναστάσιος Γεννάδιος (1840-1911), ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς τέσσερις γιουὺς τοῦ Γεωργίου Γενναδίου (1786-1854), μετὰ ἀπὸ λαμπρὲς σπουδὲς στὴ Γερμανία, ἀναμίχθηκε στὴν πολιτικὴ, ἔγινε ἀρχισυντάκτης τῆς *Ἀθηνᾶς*, πρωτοστάτησε στὴν ἔξωσις τοῦ Ὄθωνος καὶ φυλακίστηκε. Διορίστηκε καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιον τὸ 1862, ἀλλὰ σύντομα παραιτήθηκε.

Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔστειλε ἀρχαιοτῆτες στὴν Ἐκθεση τοῦ 1867. Καὶ ὁ Εὐστρατιάδης καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας θεώρησαν ἀπαράδεκτη τέτοια ἐνέργεια παρὰ τὸ ὅτι οἱ ἠθικοὶ κανόνες γύρω ἀπὸ τὶς ἀρχαιοτῆτες δὲν εἶχαν πλήρως διαμορφωθεῖ, ἡ ἀρχαιοκαπηλεία λάμβανε διαστάσεις ἐπιδημίας καὶ πρόσωπα ἀξιόλογα τῆς κοινωνίας μετέρχονταν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρχαιοπώλου ἢ τοῦ ἐκτιμητοῦ ἀρχαιοτήτων. Ἡ στάσις αὐτὴ θὰ τηρηθεῖ, μὲ τὶς παρεκκλίσεις τοῦ 1939 καὶ τοῦ 1970, ἕως τὸ 1979.

Ἡ ἔκθεσις εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία, καὶ θεωρήθηκε ἱστορικὸ γεγονός. Σὲ μία γαλλικὴ σχολικὴ ἱστορία (*Histoire de France. Cours Moyen et Supérieur, par une réunion de Professeurs*) ἐκτενῆς παράγραφος εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἔκθεσις τοῦ 1867: «Ἡ παγκόσμιος ἔκθεσις τοῦ 1867 στὸ Παρίσι, τὴν ὁποῖα ἐπισκέφθηκαν ὅλοι οἱ ἐστεμμένοι τῆς Εὐρώπης, βεβαίωσε τὴν

άνωτερότητα τῶν προϊόντων μας καὶ τὴν αὐξηση τοῦ πλούτου μας. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ εὐημερία δὲν ἦταν χωρὶς ὀλέθριες συνέπειες: Οἱ χαρακτηῆρες βρίσκονταν σὲ κατάπτωση, ἐξασθενημένοι ἀπὸ τὴν καλοπέραση, καὶ ἡ Γαλλία μάθαινε νὰ μὴ δίνει τὴν ἀναγκαία προσοχή, σὰ πολιτικὰ ἢ ἔθνικὰ τῆς συμφέροντα». Οἱ συγγραφεῖς ἐννοοῦν μὲ τὴν τελευταία τους φράση τὸν πόλεμο τοῦ Μεξικοῦ ποὺ ἐξασθένησε στρατιωτικῶς τὴ Γαλλία. Οἱ συνέπειες τῆς ἐξασθένησης φάνηκαν στὸν γαλλοπρωσικὸ πόλεμο τοῦ 1870 ποὺ ἔληξε μὲ τὴν ἥττα τῆς Γαλλίας.

Δὲν εἶναι καιρὸς καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες νὰ κάνουν ἀπολογισμό τῶν ἀπὸ τοῦ 1979 ἕως σήμερα, 25 χρόνια!, ἐκθέσεων στὸ

Ἐξωτερικό; Ὁφέλησαν ἢ ἔβλαψαν τὸν τόπο καὶ τὰ ἀρχαῖα;
Ἐπάρχει κάποιο ἐπιστημονικὸ κέρδος, ἀντιληπτὸ χωρὶς πε-
ριπελεγμένους ἐξηγήσεις; Ὁ κατάλογος τῶν ἐκθέσεων ἀκο-
λουθεῖ.

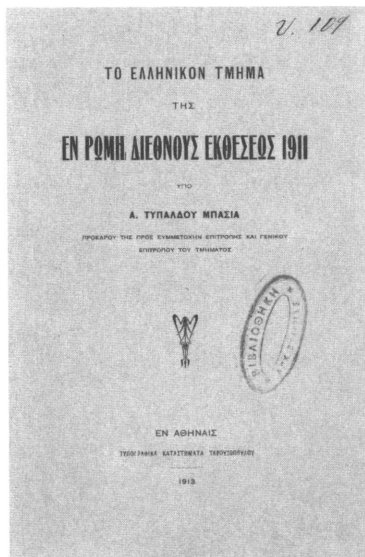
ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

1867 Παρίσι - 1910 Ρώμη (*Ο Μέντωρ* 20, 1992, 93-96) -
1939 Νέα Ὑόρκη (*Ο Μέντωρ* 22, 1992, 138-139) - 1970 ΕΧΡΟ,
Osaka (*Δοκίμιο γὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία* 85) - 1979 “Αἰ-
γαῖο” (ἡ τέχνη τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου), Λουβρο - 1979-80
“Αἰγαῖο” (ἡ τέχνη τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου), Ν. Ὑόρκη - 1980
“Αἰγαῖο” (ἡ τέχνη τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου), Μόσχα - 1980-81
“Μ. Ἀλέξανδρος”, Οὐάσιγκτον - 1981 “Μ. Ἀλέξανδρος”, Σι-
κάγο - 1981-82 “Μ. Ἀλέξανδρος”, Βοστώνη - 1982 “Μ. Ἀλέ-
ξανδρος”, Σὰν Φρανσίσκο - 1982 “Μ. Ἀλέξανδρος”, Ν. Ὁρλε-
άνη - 1982-83 “Μ. Ἀλέξανδρος”, Ν. Ὑόρκη - 1983 “Μ. Ἀλέ-
ξανδρος”, Τορόντο - 1983-84 Συλλογὴ Γουλανδρῆ, Παρίσι -
1984 Συλλογὴ Γουλανδρῆ (Κυκλαδικὴ Τέχνη), Οὐάσιγκτον,
Τόκιο - 1984 Ἐκθεση μὲ ἐποπτικὸ ὑλικὸ καὶ λίγα ἀρχαῖα, σχε-
τικὰ μὲ τὸ θέμα τῶν Ὀλυμπακῶν Ἀγώνων, Λὸς Ἀντζελες -
1986 “Ἀπὸ τὸ μῦθο στὸ λόγο” (ἡ ἀνθρώπινη μορφή στὴν
πρώιμη τέχνη), Φλωρεντία - 1986 “Τοιχογραφίες καὶ Εἰκόνες
ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα”, Φλωρεντία - 1986 “Ἀθήνα, Προϊστορία
καὶ Ἀρχαιότητα”, Μελβούρνη - 1987 “Ἀθήνα, Προϊστορία
καὶ Ἀρχαιότητα”, Στοκχόλμη - 1987 “Ἀπὸ τὸ Βυζάντιο στὸν
“Ἐλ Γκρέκο”, Λονδίνο - 1987 “Ἐκθεση Πιθαριῶν”, Μόναχο -
1987 “Ἀθήνα, Προϊστορία καὶ Ἀρχαιότητα”, Αὐστραλία -
1987 “Ταξιδεύοντας μὲ τὸ πλοῖο τῆς Κυρήνειας στὸ Μῦθο καὶ
στὸ Χρόνο”, Λισσαβών - 1987 “Ἑλλάδα καὶ Θάλασσα”, Ἀμ-
στερνταμ - 1988 “Ἡ ἀνθρώπινη μορφή στὴν πρώιμη Ἑλλη-
νικὴ Τέχνη”, Οὐάσιγκτον - 1988 “Ἡ ἀνθρώπινη μορφή στὴν
πρώιμη Ἑλληνικὴ Τέχνη”, Κάνσας - 1988-89 “Ἡ ἀνθρώπινη
μορφή στὴν πρώιμη Ἑλληνικὴ Τέχνη”, Λὸς Ἀντζελες - 1989
“Ἡ ἀνθρώπινη μορφή στὴν πρώιμη Ἑλληνικὴ Τέχνη”, Σι-
κάγο - 1989 “Ἡ ἀνθρώπινη μορφή στὴν πρώιμη Ἑλληνικὴ

Τέχνη”, Βοστώνη - 1988 “Μακεδονία από τους Μυκηναϊκούς χρόνους ως την εποχή του Μ. Ἀλεξάνδρου”, Μπολόνια - 1988-89 “Ο Μυκηναϊκός κόσμος”, Βερολίνο - 1988 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Βαλτιμόρη - 1988-89 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Μαϊάμι - 1989 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Τέξας, Fortworth - 1989 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Σὰν Φρανσίσκο - 1989 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Ὁχάιο, Κλήβελαντ - 1989-90 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Ντητρόιτ - 1990 “Τοιχογραφίες καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα” (Holy Image, Holy Space), Ρίτομοντ 22/2-29/4 - 1988 “Ἐκθεση γιὰ τοὺς Ὀλυμπικοὺς Ἀγῶνες. Ἑλλάδα - Πολιτισμὸς - Ἀθλητισμὸς”, Αὐστραλία, Βρισβάνη - 1988 “Ἐκθεση γιὰ τοὺς Ὀλυμπικοὺς Ἀγῶνες. Ἑλλάδα - Πολιτισμὸς - Ἀθλητισμὸς”, Σεούλ - 1988-89 “Διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ κράτους τῆς Αὐστραλίας”. Ἀποστολὴ τῆς ἔκθεσης “Μακεδονία ἀπὸ τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους ὡς τὸν θάνατο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου”, 25/11/88 ἕως 19/2/89 στὸ Museum of Victoria στὴ Μελβούρνη, 11/3/89 ἕως 30/4/89 στὸ Queensland Museum στὴ Βρισβάνη, 20/5/89 ἕως 23/7/89 στὸ Australian Museum στὸ Σύδνεϋ - 1989-90 “Ὁ Ἐρωτας στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα”, Παρίσι - 1990 “Πνεῦμα καὶ Σῶμα”, Λωζάννη, 2/3-15/7 - 1990 “Πνεῦμα καὶ Σῶμα”, Τόκιο, 18/8-23/9 - 1990 “Ἀθῆνα ἢ πόλη ποὺ γέννησε τὴ Δημοκρατία”. Ἐκθεση ἀντιγράφων-ἐκμαγείων στὸ Ντάλλας, Τέξας - 1990 “Κρήτη τὸ λίκνο τῆς Εὐρώπης” Duisburg Γερμανίας - 1990-91 “Σλημν”, Βερολίνο - 1985-1986 “Ἡ Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν. Conservation, Restoration and Research” Μόσχα, Λονδίνο, Ἀμστερνταμ - 1986 “Ἀπὸ τὸ Μῦθο στὸ Λόγο», Φλωρεντία - 1987 “Space in European Art”, Τόκιο - 1990 “Ἡ ἀνατίναξη τοῦ Παρθενῶνα”, Βερολίνο - 1992 “Μυκηναϊκὸς κόσμος», Μαδρίτη - 1992 “Le sport dans la Grèce antique», Βρυξέλλες - 1992 “Ὁ ἀθλητισμὸς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἡ γέννηση τοῦ

‘Ολυμπομοῦ”, Βαρκελώνη - 1993 «Τὸ ἑλληνικὸ θαῦμα» Οὐάσινγκτον, Νέα Ὑόρκη - 1993-1997 “Μακεδόνες, οἱ Ἕλληνες τοῦ Βορρᾶ καὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου”, Μόντρεαλ, Ἀννόβερο, Κοπεγχάγη, Μασσαλία, Ρώμη, Μπούενος Ἄιρες, Φλώριδα - 1996 “Δελφοί. Τὸ Μαντεῖο στὸν Ὀμφαλὸ τῆς Γῆς”, Καλοροῦη - 1996 “Preservation at the Acropolis Monuments”, Osaka - 1996 “Μέγας Ἀλέξανδρος”, Ρώμη - 1996 “Ulisse. Al Mito e la Memoria”, Ρώμη - 1996 “Pandora’s Box. Women in Classical Greece” Βαλιμόρη, Ντάλλας, Βασιλεία - 1996 “Πνεῦμα καὶ Σῶμα”, Ἀτλάντα - 1996 “Rings. Five Passions in World Art”, Ἀτλάντα - 1996-1997 “Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα - 900 χρόνια πολιτισμοῦ”, Δελχί, Μπαγκκόγκ, Σιγκαπούρη, Τζακάρτα, Μανίλα, Πεκίνο, Σεούλ, Τόκιο - 1999-2000 “Θεοὶ καὶ ἥρωες τὴν ἐποχὴ τοῦ χαλκοῦ. Ἡ Εὐρώπη τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀδυσσεά”, Κοπεγχάγη, Βόννη, Παρίσι - 2000 “Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες στὴν ἀρχαιότητα”, Σῦδνεϋ.

B.X.Π.

Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος στὴ Διεθνή Ἐκθεσὴ τοῦ 1911 στὴ Ρώμη.

Η ΚΑΛΥΒΗ ΤΟΥ ΣΤΥΛΙΤΟΥ

“Όσοι από έταίρους ασχολοῦνται μὲ τὴν Ἀθήνα τοῦ 19ου αἰ. ἔχουν δεῖ χαλκογραφίες καὶ φωτογραφίες τῶν στύλων τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς πάνω στοὺς ὁποίους ὑπάρχει μικρὸ κτίσμα. Πρόκειται γιὰ τὴν καλύβα στὴν ὁποία ζοῦσε ἀσκητής. Ἡ ιδιοσυμία αὐτή, μοναχοὶ νὰ ζοῦν πάνω σὲ στύλους, γεννήθηκε στὴ Συρία κατὰ τὸν 5ο αἰώνα καὶ διάσημος εἶναι ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Στυλίτης, Σύρος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια (5ος ἢ 6ος αἰ.), ὁ ὁποῖος ἐφορτάζεται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὶς 24 Μαΐου.

Ἡ καθαίρεση τῆς καλύβας ἀποφασίστηκε καὶ ἔγινε ὡς μέρος τῆς ὅλης ἐπιχείρησης ἀποκατάστασης τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ἡ ἀποκατάσταση εἶχε ὡς προϋπόθεση τὴν καθαίρεση τῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας προσθηκῶν ποὺ εἶχαν γίνεῖ στὰ μνημεῖα. Ἡ Ἀκρόπολη εἶχε μεταβληθεῖ σὲ κατοικίδιο συνοικία μὲ τὰ κλασικὰ μνημεῖα πνιγμένα ἀπὸ τὰ νεώτερα κτίσματα. Τὰ Προπύλαια εἶχαν γίνεῖ ἀνάκτορα, στὸν Παρθενῶνα εἶχε κτισθεῖ τζαμί. Ἡ κάθαρση τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαιότητος προκάλεσε καὶ προκαλεῖ συζητήσεις καὶ ἀντιδράσεις. Οἱ Ἕλληνες τοῦ 19ου αἰώνα ὄνειρεύτηκαν τὴν ἐπαναφορὰ τῶν μνημείων στὴν πρώτη τους λαμπρότητα. Πολυετεῖς προσπάθειες τῆς Ὑπηρεσίας καὶ τῆς Ἐταιρείας μὲ τὸν Κυριακὸ Πιττάκη, τὸν Παναγιώτη Εὐστρατιάδη, τὸν Παναγιώτη Σταματάκη καὶ τελευταῖο τὸν Παναγιῆ Καββαδία, εἶχαν ὡς σκοπὸ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Τὸ μέγεθος καὶ τὴ σημασία του περιγράφει καὶ χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος ὁ Καββαδίας στὴν τελευταία του ἔκθεση τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀκροπόλεως ἢ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἐπίλογο τοῦ μεγάλου ἐγχειρήματος (*Αρχαιολογικὸν Δελτίον* 1890, 3-4· Καββαδίας-Καβερᾶου σ. 45): «Περατωθείσης καὶ τῆς σκαφικῆς ἐρεύνης τοῦ χώρου τοῦ μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τῆς πύλης τοῦ Beulé οὐδεμία πλέον ἀνασκαφικὴ ἐργασία ὑπολείπεται νῦν ἐν τῇ Ἀκροπόλει· οὕτω δύναται νῦν νὰ ἀγγελθῆ ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐπερατώθησαν διαρκέσασαι οὕτω ἐν ὄλῳ τέσσαρα καὶ πλέον ἔτη. Σὺν τῇ ἀνασκαφῇ δὲ ἤνεγκον εἰς πέρας καὶ τὰς λοιπὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐργα-

σίας, ἤτοι τὸν καταρτισμὸν τοῦ Μουσείου αὐτῆς καὶ τὴν κατάταξιν τῶν ἐν αὐτῷ ἀρχαίων, τὴν διευθέτησιν τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου καὶ τὴν διάκρισιν καὶ τοποθέτησιν τῶν τῆδε κάκεισε διεσπαρμένων ἀρχαίων λίθων καὶ τέλος τὴν ἀνακάθαρσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων ἀπὸ παντὸς νεωτερικοῦ κτιρίου καὶ τειχίσματος, ὃ ἐστὶ τὴν κατεδάφισιν τῶν ἐν ἐποχῇ βαρβαρότητος καὶ δουλείας κτισθέντων ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τειχισμάτων, ἅτινα καὶ τὴν ὅλην μορφήν τῆς Ἀκροπόλεως παρεμόρφωνον καὶ τὴν ἀρμονίαν τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων παρέβλαπτον. Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων εἰς ἃς ἐπὶ ὅλην τετραετίαν μετὰ θάρρους, οὐδέποτε ἀπέναντι οἰωνδῆποτε προσκομμάτων ἀποδειλιάσας, καὶ μεθ' ὅσης ἐμοὶ δυνάμεως προέβην, ἔλαβε, φρονῶ, ἡ Ἀκρόπολις ἦν ἀπὸ πολλοῦ ηὔχοντο οἱ τῆς ἀρχαιότητος φίλοι μορφήν, ἐν ᾗ ἐξ ἄλλου ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ μέχρι τοῦ βράχου ἀνασκαφέντος ἐδάφους τοσοῦτον πολλά, σπουδαῖα καὶ πρωτοφανῆ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ὥστε τὸ Μοσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως ἐγένετο δι' αὐτῶν μοναδικὸν ἀληθῶς ἐν τῷ κόσμῳ ἑκπληξιν προξενοῦν τῷ ἐπισκεπτομένῳ αὐτό.

Τοιαύτην παραδίδει τὴν Ἀκρόπολιν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, εὐπρεπὲς ἀπὸ παντὸς βαρβαρισμοῦ κεκα-

θαρμένον μνημείον τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, σεμνὸν καὶ μοναδικὸν ταμείον ἐξόχων ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης προκαλοῦν πάντας ἀδιακρίτως τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς εἰς σπουδὴν, συνεργασίαν καὶ εὐγενῆ ἄμυλλαν ὑπὲρ προαγωγῆς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης».

Παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες γενεῶν ἀρχαιολόγων δὲν ἔγινε, φυσικά, δυνατὴ ἡ ἐπαναφορὰ τῶν μνημείων στὴν πρώτη τους λαμπρότητα. Ἔμειναν ἐρείπια, μὲ φανερὰς τὶς πληγὰς τους. Ὅμως κατὰ τοὺς Ὀλυμπακοὺς τοῦ 1896 καὶ τοῦ 1906 οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι μποροῦσαν νὰ ἴδουν τὰ μνημεῖα σὲ μιὰ μορφῇ ἢ ὁποῖα ἕως τὸ 1975 (συμβατικὴ χρονολογία) ἔμεινε ἀναλλοίωτη ἢ καὶ βελτιωνόταν. Προπύλαια, Ἀθηνᾶ Νίκη, Παρθενὼν ἦσαν προσιτά. Τὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο λειτουργοῦσε. Τί συνέβη καὶ τὸ 2004, γεμάτοι χρήματα καὶ τεχνικὰ μέσα, νὰ γίνονται ἀπρόσιτα, μνημεῖα καὶ μουσεῖα;

Ἄλλὰ θέμα τοῦ σημειώματος ἦταν ἡ καλύβη τοῦ στυλίου. Ξαναγυρίζω καὶ τελειώνω μὲ μιὰ ἀναφορὰ τοῦ Παναγιώτη Εὐστρατιάδη (1815-1888), Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, μὲ τὴν ὁποῖα ἀναγγέλλεται ἡ κατεδάφισή της!

«Ἀρ. 901/ 7 Ἰουλίου 1870 Ἡ Γενικὴ Ἐφορεία πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ.

Ἡ ἐπὶ τῶν στηλῶν τοῦ Ὀλυμπείου καλύβη τοῦ στυλίου, ἣτις ἐπαπεῖλει νὰ καταπέσῃ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ νὰ φέρῃ βλάβην καὶ εἰς τὸ μνημεῖον καὶ εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ περιδιαβάζοντας, κατεδαφίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Ἐρνέρη, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἐργασίαν προθύμως. Ἐν ᾧ δὲ ἄλλοι μὲν 600 καὶ 800, ἄλλοι δὲ 500 καὶ 300 δραχ. ἐζήτησαν διὰ τὴν κατεδάφισιν, ὁ Ἀναστάσιος Ἐρνέρης ἀνέλαβε τὴν ἐργασίαν ἀντὶ ἑκατὸν πενήκοντα δραχ. καὶ ἔφερε μὲν αὐτὴν εἰς πέρας, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ δαπάνης. Ἡ Ἐφορεία νομίζει δίκαιον νὰ προστεθῶσιν ἔπι δραχ. δέκα εἰς ἀντιμισθίαν τῆς ἐργασίας, ὥστε νὰ πληρωθῶσιν αὐτῷ δραχ. 160, ἑκατὸν ἐξήκοντα. Εὐρέθησαν δὲ ἐν τοῖς λίθοις καὶ τινες ἐνεπίγραφοι. Εὐπειθέστατος Ὁ Γεν. Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Π. Εὐστρατιάδης».

(ΓΑΚ Ἀκατάτακτα Ὑπουργείου Παιδείας).

B.X.II.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΑΧΕΙΟ

Ἡ Ἐταιρεία ἄρχισε τὸ 1837 νὰ ἐκτελεῖ τὸ φιλόδοξο πατριωτικὸ ἔργο τῆς ἔχοντας ὡς μόνον στήριγμα τὴν δεκαπεντάδραχμη ἐτήσια συνδρομὴ τῶν ἐταίρων. Τὸ κράτος ἐπὶ μισὸν αἰῶνα δὲν τὴν βοήθησε καθόλου, περισσότερο ἀπὸ ἀδιαφορία καὶ ἔλλειψη καλλιέργειας τῶν πολιτικῶν προσώπων, κάτι ποὺ ἐπαναλήφθηκε, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, τὰ τελευταῖα χρόνια.

Τὰ πράγματα ὁμως ἄλλαξαν ὅταν βρέθηκαν στὴν Κυβέρνηση φωτισμένοι ἄνθρωποι καὶ κατάλαβαν ὅτι οἰαδήποτε βοήθεια πρὸς τὴν Ἐταιρεία βοηθοῦσε καὶ τοὺς ἴδιους καὶ τὸν ἑλληνικὸ λαό. Τοῦτο ἔγινε, πάντοτε ἀνέξοδα γιὰ τὸ κράτος, μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ λαχείου ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ἀξίας ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν νέων ἢ φράγκων τὸ ὁποῖο ἰδρύθηκε μὲ τὸ ἀπὸ 19 Νοεμβρίου 1874 ΒΔ, τῆς Κυβερνήσεως Δ. Βούλγαρη, μὲ πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας Ἰω. Βαλασσοπούλου καὶ κατὰ προτροπὴ τοῦ προσωπικοῦ του φίλου Εὐθ. Καστόρχη, στύλου τῆς Ἐταιρείας. Ἡ κάθε κλήρωση θὰ γινόταν μόνον μεταξὺ τῶν λαχνῶν ποὺ εἶχαν πωληθεῖ, καὶ θὰ ἐπαναλαμβανόταν κάθε χρόνο ἕως ὅτου πωληθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν κλήρων ποὺ ὀρίζει τὸ ΒΔ. Σὲ διακόσιους τυχεροὺς δινόταν σὲ κάθε κλήρωση τὸ ἓνα τρίτο τῶν εἰσπράξεων καὶ στοὺς λαχειοπῶλες προμήθεια 10%. Μέχρι τοῦ 1880 ἔγιναν τέσσερις κληρώσεις. Τῆς πρώτης κληρώσεως στὶς 18 Ἰαν. 1876 πωλήθηκαν 47.807 λαχοί, τῆς δεύτερης ποὺ ἔγινε στὶς 23 Ἰαν. 1877, πωλήθηκαν 28.458 λαχοί, τῆς τρίτης ἢ ὁποῖα περιελάμβανε δύο χρονιὲς πωλήθηκαν 30.370 λαχοί, τῆς τετάρτης πωλήθηκαν 29.200 λαχοί.

Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας ἐργάζονταν προσωπικὰ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ λαχείου. Χαρακτηριστικὴ εἶναι σχετικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὰ Πρακτικά του (16 Ἰανουαρίου 1876): «Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Καστόρχης ἀνήνεγκε τάδε· περιήλθομεν ὁ Πρόεδρος, ὁ γραμματεὺς καὶ ἐγὼ ταῖς προάλλαις εἰς τινων εὐπόρων οἰκίας διὰ πώλησιν κλήρων τοῦ λαχείου κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ εἰς τινας οὓς δὲν

εὔρομεν ἐγράφησαν ἐπιστολαί. Διεκόπη δὲ ἡ περιέλευσις δι' ἀσχολίας ἄλλας ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ λαχείου». Ὁ Φίλιππος Ἰωάννου μὲ σφοδρότητα κατηγορεῖ τοὺς Ἕλληνες τῆς Τεργέστης πού «ἐκώφευσαν πρὸς τὴν φωνὴν τῆς ἀπαύστως γυμνουμένης πατρίδος των», δείχνονται ψυχροὶ καὶ ἀνάλητοι καὶ ξοδεύουν «εἰς ἓν μόνον ἔσπερινὸν τεῖπόσιον ἑκατοντάδας φράγκων» ἐνῶ τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Μαγκεστρίας (Manchester) τοὺς δικαιολογεῖ ἀποδίδοντας τὴν ἀποτυχία τοῦ λαχείου στὸν ἐκεῖ πρόξενον (ΠΑΕ 1874/5, 7-9).

Οἱ κληρώσεις τοῦ λαχείου συνεχίστηκαν κανονικά. Κατὰ τὴν πέμπτη κλήρωση πωλήθηκαν 34.600 λαχνοί, τὴν ἕκτη 30.660, τὴν ἑβδόμη 28.785, τὴν ὄγδοη 44.730, τὴν ἐνάτη 32.892, τὴν δεκάτη 22.697 καὶ τὴν ἑνδεκάτη 27.300 λαχνοί. Ἀλλαγὴ πρὸς τὸ καλύτερο ἔγινε στὰ πράγματα τοῦ λαχείου μὲ τὴν ψήφισή τοῦ νόμου ΑΧΛ' τῆς 30 Δεκ. 1887 μὲ τὸν ὅποιο τὸ λαχεῖο τῆς Ἐταιρείας ἔγινε προνομιοῦχο καὶ ἀπαγορεύθηκε ἡ κυκλοφορία ὁποιοῦδήποτε ἄλλου λαχείου στὸ ἑλληνικὸ κράτος. Ὁ νόμος αὐτὸς ἔγινε μὲ πρωτοβουλία τοῦ Χαρ. Τρικούπη γιατί ἤθελε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Καββαδίας στὴν Ἱστορία του (σ. 61 σημ. 2) μὲ τὴν αὔξησιν τῶν πόρων τῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τὸ λαχεῖο «να γείνη δυνατὸν νὰ πληρωθῆ καὶ ὁ διακαὴς αὐτοῦ πόθος τοῦ νὰ ἐξαγορασθῶσιν αἱ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ Θεοσείου μέχρι τοῦ Πύργου τῶν Ἀνέμων ιδιωτικαὶ οἰκίαι, ὅπως ἀποκαλυφθῶσιν οὕτως αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι, καὶ τοῦ νὰ ἀγορασθῆ πρὸς τούτοις ἅπας ὁ πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμᾶς τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ μνημείου τοῦ Φιλοπάππου καὶ τῆς Πνυκὸς χῶρος καὶ μεταβληθῆ εἰς δάσος».

Μὲ τὸ ἀπὸ 7 Ὀκτ. 1888 ΒΔ ὀρίσθησαν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ΑΧΛ'. Τὸ διάταγμα τοῦτο ὅμως στὸ ἄρθρο 1 περιεῖχε σὲ ἀνεπτυγμένη μορφή τοὺς σκοποὺς τοῦ λαχείου, δηλαδὴ «τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀνάπτυξιν τῶν ἐκτελουμένων ἔργων καὶ τὴν ἐπιχειρήσιν νέων ἐργασιῶν, πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ συντήρησιν μνημείων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας· τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀρξαμένων καὶ τὴν ἀνάγεσιν νέων ἀρχαιολογικῶν μουσείων· τὴν ἀγορὰν νομισμάτων, χειρογράφων, ἀγαλμάτων, ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀρχαιολογικῆς ἢ ἱστορικῆς ἀξίας καὶ

την πρόσκησιν ἢ τὴν ἀποζημίωσιν προσκαίρου κατοχῆς ἰδιωτικῶν κτήσεων χρησίμων εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας». Τούτῃ ἢ διάταξιν καὶ ἄλλες ποῦ ἔδιναν στὸ κράτος δικαίωμα ἀνάμιξης στὰ πράγματα τῆς Ἐταιρείας δὲν ἄρresαν στὸ Συμβούλιο γιατί «ὕπενομεύετο καὶ κατέπιπτεν ἡ αὐτοτέλεια τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ μέχρι τοῦδε ἀνεξαρτησία αὐτῆς ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως» καὶ ζήτησε τὴν ἀνάκλησίν του γιατί «παρεισθήγοντο εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἔργα ἄλλα ὅπως ἀλλότρια τοῦ εἰδικοῦ προορισμοῦ αὐτῆς [- -] ἢ ἀνεγερσις μουσειῶν καὶ ἡ ἀγορὰ νομομάτων καὶ ἡ ἀγορὰ χειρογράφων καὶ ἡ ἀγορὰ ἄλλων ἀντικειμένων ἱστορικῆς ἀξίας. Τοιοῦτοτρόπως δὲ προδήλως ἐξωθεῖτο ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία εἰς κύκλους ἐνεργείας ἄλλους, εἰς οὓς ἀπητοῦντο γνώσεις εἰδικαὶ ἄλλαι, ἀλλότρια ὅπως τοῦ εἰδικοῦ προορισμοῦ αὐτῆς» (ΠΑΕ 1888, 6-7). Ὁ Τρικούπης βρῆκε δικαιολογημένες τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ Συμβουλίου, ποῦ τὶς διεβίβασε ὁ Κοντόσταυλος καὶ ὑποσχέθηκε τροποποίησιν ἢ ἀνάκλησιν τοῦ ΒΔ, πράγμα ποῦ ἔγινε μὲ τὸ ἀπὸ 24 Ἰουν. 1889 ΒΔ, τὸ ὁποῖο ἐπανάφερε τὰ πράγματα στὴν θέσιν ποῦ ἐπιθυμοῦσε ἡ Ἐταιρεία.

Μὲ λαχειοφόρο δάνειο προσπάθησε ἐπίσης ἡ Ἐταιρεία νὰ βελτιώσῃ τὰ οἰκονομικά της. Ἡ τράπεζα τῆς Βιέννης Union

Bank πρότεινε στην Έταιρεία τη συνομολόγηση λαχειοφόρου δανείου με τὸ ἀποκλειστικὸ δικαίωμα τῆς τράπεζας στὸ λαχεῖο τῆς Έταιρείας καὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύηση τοῦ κράτους. Γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ τελευταίου ὄρου ἡ Κυβέρνηση ψήφισε τὸν νόμο ΑΧΠΘ' τῆς 3 Φεβ. 1889. Κατὰ τὸν Καββαδία (σ. 62) «ἡ Έταιρεία θὰ ἐλάμβανεν ἐφ' ἅπαξ εἰς πλήρη καὶ τελείαν ἑαυτῆς περιουσίαν ποσὸν 4.000.000 φράγκων, ὅπερ, κατατιθέμενον ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ ἐπὶ τόκῳ 5% θὰ ἀπέφερεν αὐτῇ καθαρὸν καὶ διαρκὲς εἰσόδημα ἐκ φρ. χρυσῶν 200.000». Ἡ Συνέλευση τῶν ἐταίρων δέχτηκε τὴν πρόταση, ἔγινε ἡ σύμβαση μετὰ τὴν Union Bank ἀλλὰ ἡ αὐτορουγγρικὴ κυβέρνηση ἀπαγόρευσε τὴν κυκλοφορία τοῦ λαχείου στὴν ἐπικράτειά της.

Παρὰ τὴν ματαιώση τοῦ ἐγχειρήματος τὸ Λαχεῖο συνέχισε τὸν δρόμο του. Μετὰ τὸ ἀπὸ 18 Μαρτ. 1895 ΒΔ «Περὶ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Έταιρείας» καταργήθηκαν τὰ ΒΔ τῆς 19 Νοεμ. 1874, 7 Ὀκτ. 1888 καὶ 24 Ἰουν. καὶ 14 Αὐγ. 1889, καὶ ἐπιτράπηκε στὴν Έταιρεία ἡ σύσταση διαρκοῦς λαχείου ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων μετὰ δικαίωμα ἐκδόσεως καὶ διαθέσεως ἐτήσιως 150.000 γραμματίων τῶν δύο δραχμῶν. Ἀπὸ τὶς ἐτήσιες εἰσπράξεις ἡ Έταιρεία ὑποχρεοῦται νὰ διαθέτει ὡς κέρδη 100.000 καὶ νὰ καλύπτει τὶς προμήθειες τῶν πρακτόρων καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκτυπώσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ λαχείου.

Γιὰ νὰ καλυφθοῦν τὰ ἔξοδα τῆς ἀναστήλωσης τοῦ Παρθενῶνος ἐπιτρέπεται, μετὰ τὸ ἀπὸ 20 Ἰαν. 1896 ΒΔ ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμματίων σὲ 225.000 τὰ ὅποια μάλιστα τὴν πρώτη χρονιά πουλήθηκαν ὅλα. Τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὸ λαχεῖο ἦταν 249,175.20 δραχμές, ἐνῶ ἀπὸ ἄλλες πηγές (συνδρομές, τόκοι κλπ.) μόλις 19.225. Φαίνεται καθαρὰ ποια εἶναι ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὸ λαχεῖο καὶ ταυτόχρονα πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ κράτος.

Τὸ 1897 ὑπῆρξε δυσμενὲς ἀπὸ κάθε ἄποψη. Ὁ καταστρεπτικὸς καὶ ἀποτυχημένος πόλεμος εἶχε ἐπιπτώσεις, ὅπως εἶναι φυσικὸ, καὶ στὴν Έταιρεία γενικότερα. Σὲ συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῆς 22 Ἀπριλίου 1897 ἀνακοινώνεται ὅτι δὲν διατέθηκε ἐπαρκὴς ἀριθμὸς γραμματίων καὶ τὰ ἔσοδα δὲν θὰ καλύψουν τὰ κέρδη ποῦ θὰ πληρωθοῦν. Ἀποφασίζεται νὰ ἀναβληθεῖ ἡ κλήρωση τοῦ ἀ' ἔξαμήνου. Ἀλλὰ στὴν ἐπόμενη

συνεδρίαση (26 Ἀπριλίου 1897) ἡ ἀπόφαση ἀνακλήθηκε γιατί «ἐπωλήθησαν παρ' ἐλπίδα ἀρκετὰ λαχεῖα».

Μὲ τὸ ἀπὸ 7 Ἰουλ. 1901 ΒΔ ἐπιτράπηκε ἡ αὔξησις τῶν πωλουμένων γραμματίων ἀπὸ 225.000 σὲ 300.000 μὲ σκοπὸ «ὅπως τὸ ἐκ τῶν ἐπὶ πλέον 75.000 γραμματίων καθαρὸν κέρδος θέλει διατίθεσθαι πρὸς διεξαγωγὴν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν ἀνασκαφικοῦ ἔργου, πρὸς ἀνέγερσιν Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου καὶ πρὸς ἐπαύξησιν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου (ΠΑΕ 1901, 11). Τὰ θέματα τοῦ λαχείου διαχειριζόταν ἀποκλειστικὰ τὸ Συμβούλιον, τὸ ὁποῖο ἔλυνε καὶ τὰ προβλήματα ποῦ παρουσιάζονταν. Ἔτσι (Πρακτ. Συμβ. 18 Ἀπρ. 1902) «εἰς τὴν γαλλίδα ὑπηρέτριαν τοῦ κ. Δ. Βικέλα προσαγαοῦσαν πρὸς ἐξαργύρωσιν τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ ὑπ' ἀρ. 39778 κληρωθέντος γραμματίου τοῦ λαχείου τῆς Α' τριμηνίας 1902 ἐπεικῶς ἀπεφασίσθη νὰ πληρωθῇ αὐτῇ τὸ ἥμισυ τῆς ἀμοιβῆς, ἧτοι δρ. πεντήκοντα».

Μὲ τὸ ἀπὸ 26 Δεκ. 1904 ΒΔ «Περὶ κανονισμοῦ ἐπὶ τὸ εὐστοχώτερον τοῦ Λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» τὰ γραμμάτια αὐξάνονται σὲ 600.000 ἀλλὰ ἡ τιμὴ τους ὀρίζεται σὲ μία δραχμὴ. Ἡ ἀλλαγὴ τούτῃ προκλήθηκε ἀπὸ τὴ μεγάλη μείωσις τῶν πωλουμένων γραμματίων ποῦ δημιούργησε δυσά-

ρεστη οικονομική κατάσταση στην Έταιρεία, ή οποία θα ήταν περισσότερο δυσάρεστη, «αν μή, εύνοησάσης τῆς τύχης, ἐκέρδαιεν αὕτη τὸν πρῶτον κληρωθέντα ἀριθμὸν, ἂν μὴ ἦτο δηλ. οὗτος ἐκ τῶν μὴ πωληθέντων ἀλλ' εἰς βάρος τῆς Έταιρείας ὑπολειφθέντων γραμματίων». Ἐλαβε λοιπὸν ἡ Έταιρεία τὴν πρωτοβουλία καὶ ζήτησε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τὸν διπλασιασμὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμματίων καὶ τὴ μείωση τῆς τιμῆς πώλησης στὸ μισό. Μὲ τὸ ΒΔ ἀπὸ 5 Ἰαν. 1905 ποὺ καθόριζε τὸν χρόνο κλήρωσης τοῦ λαχείου κατὰ τὸ 1905 ὀρίστηκε καὶ ἡ χορήγηση 30.000 γιὰ τὶς δαπάνες τοῦ Διεθνοῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου.

Ὅσο τὸ λαχεῖο τῆς Έταιρείας ἦταν προνομιούχο τὰ ἔσοδά της, μὲ μικροὺς κλυδωνισμοὺς, ἦταν σταθερὰ καὶ ἐπαρκῆ. Μὲ τὴν ἔκδοση ὅμως τοῦ λαχείου ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου τῆς Ἑλλάδος οἱ πωλήσεις τοῦ λαχείου τῆς Έταιρείας ἔπεσαν αἰσθητά. Οὔτε οἱ οικονομίες καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν δαπανῶν (ἀπόλυσις τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀλεξ. Λυκάκη καὶ πολλῶν φυλάκων) οὔτε ἡ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ λαχείου εἶχαν ἀποτέλεσμα καὶ μὲ εἰσήγηση τῆς Έταιρείας ἡ Κυβέρνηση συγχωνεύει τὰ δύο λαχεῖα σὲ ἓνα μὲ τὸν Ν. ΓΝΖ' (3047) τῆς 7 Ἰουλ. 1905 καὶ τὸ ΒΔ ἀπὸ 10 Ἰουλ. 1905 καὶ χορηγεῖ ἀπὸ τὶς εἰσπράξεις στὴν Έταιρεία τὸ ποσὸν τῶν 300.000 ἐτησίως. Τὸ λαχεῖο ὀνομάζεται «Λαχεῖον ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος».

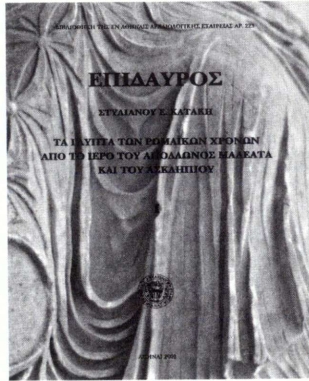
Ἡ πτώση τῶν ἐσόδων ἀπὸ τὸ λαχεῖο καὶ ἡ συγχώνευσή του κατόπιν μὲ τὸ λαχεῖο τοῦ Στόλου προκάλεσαν ἰσχυρὸ κλονισμὸ στὰ οικονομικὰ τῆς Έταιρείας καὶ χρειάστηκε νὰ περάσει ἀρκετὸς χρόνος γιὰ νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ παλαιὰ σταθερότητα.

B.X.Π.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Ε. ΚΑΤΑΚΗ

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ
ΤΑ ΓΛΥΠΤΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΜΑΛΕΑΤΑ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
I-II

Τόμος I: κείμενο. Τόμος II: πίνακες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

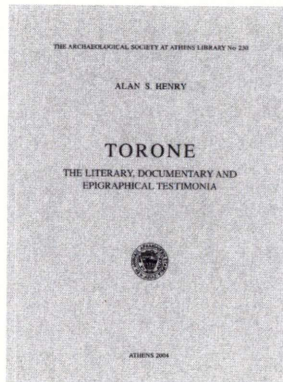
- I. Κατάλογος τών γλυπτών.
- II. Τεχνοτροπικές παρατηρήσεις - χρονολόγηση.
- III. Τυπολογικές παρατηρήσεις.
- IV. Σχέσεις γλυπτών καὶ χώρου.
Παρατηρήσεις σχετικά με τὸν τόπο εὑρεσης τών γλυπτών.
- V. Τὸ πρόβλημα τών ἐργαστηρίων.
- VI. Τὰ γλυπτὰ στὴν ἱστορικὴ-κοινωνικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἱεροῦ.
Γερμανικὴ περίληψη καὶ Εὐρετήριο τών γλυπτών κατὰ τόπους καὶ Μουσεία.

Σχήμα 28×21 ἐκ.

Διατίθεται στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr.
Ἀποστέλλεται ἐπίσης ἐπὶ ἀντικαταβολῆ, κατόπιν παραγγελίας.

ALAN S. HENRY

TORONE
THE LITERARY, DOCUMENTARY AND
EPIGRAPHICAL TESTIMONIA

CONTENTS

PART I: HISTORY, GEOGRAPHY AND TOPOGRAPHY

- A. Authors
- B. Athenian tribute quota lists and re-assessment decree
- C. Documents from Mt Athos
- D. Destruction of Torone by the Venetians in 1659
- E. The early modern travellers and Meritt's 1922 visit

PART II: NATURAL HISTORY AND RESOURCES

- A. Land resources
- B. Marine resources

PART III: MISCELLANEA

- A. Epitaphs (literary)
- B. Inscriptions
- C. Linguistic Phenomena
- D. Mythology
- E. Proverbs

Σχήμα 21×28 εκ., σ. 114

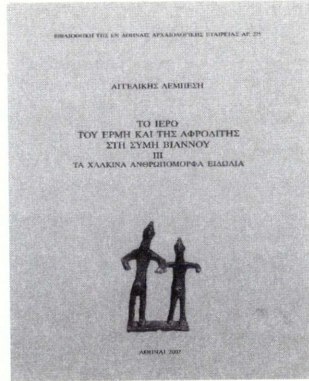
Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr.
'Αποστέλλεται επίσης επί άντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΛΕΜΠΕΣΗ

ΤΟ ΙΕΡΟ
ΤΟΥ ΕΡΜΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ
ΣΤΗ ΣΥΜΗ ΒΙΑΝΝΟΥ

III

ΤΑ ΧΑΛΚΙΝΑ ΑΝΘΡΩΠΟΜΟΡΦΑ ΕΙΔΩΛΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: 1. Τὸ ἱερό – 2. Μέθοδος μελέτης – 3. Ἡ στάθμη τῆς ἔρευνας.

II. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ.

III. ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ: Α. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ – Β. ΤΑ ΕΙΔΩΛΙΑ:

α. Μινωικά – β. Μεταβατικής περιόδου – γ. Πρωτογεωμετρικά – δ. Γεωμετρικά – ε. Πρώιμα ἀρχαϊκά – στ. Ἀρχαϊκά – ζ. Αὐστηροῦ ρυθμοῦ – η. Ἑλληνιστικά.

IV. ΤΕΧΝΙΚΗ.

V. Η ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΙΔΩΛΙΩΝ.

VI. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ.

VII. ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ: 1. Οἱ λάτρεις – 2. Οἱ ὀπλοφόροι – 3. Τὸ σύνταγμα τῶν κρανοφόρων – 4. Ὁ κυπελλοφόρος – 5. Οἱ τοξότες – 6. Ὁ αὐτομασπιγούμενος – 7. Αὐλητῆς καὶ φορμικτῆς – 8. Ὁδηγὸς ταύρου – 9. Οἱ κριοφόροι – 10. Οἱ κοῦροι – 11. Ἡ ἀνδρική καθιστὴ μορφή – 12. Ὁ κένταυρος – 13. Ἐρμῆς νεανὴ ἀνδρὶ ἑοικώς – 14. Δυπλὸς Ἐρμῆς – 15. Ἡ γυναικεία μορφή.

VIII. ΟΙ ΑΝΑΘΕΤΕΣ ΤΩΝ ΕΙΔΩΛΙΩΝ.

IX. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΛΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ: 1. Οἱ ἀρχές – 2. Ἡ παράδοση – 3. Οἱ ιδιοτυπίες – 4. Ἡ ἀκμή – 5. Ἡ παρακμή.

X. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΛΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ.

Ἀγγλικὴ περίληψη.

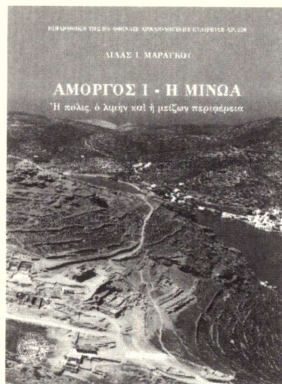
Σχῆμα 28×21 ἐκ.

Διατίθεται σὴν Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ, Πανεπιστημίου 22, Ἀθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr.

Ἀποστέλλεται ἐπίσης ἐπὶ ἀντικαταβολῇ, κατόπιν παραγγελίας.

ΔΙΛΑΣ Ι. ΜΑΡΑΓΚΟΥ

ΑΜΟΡΓΟΣ Ι. Η ΜΙΝΩΑ
Η ΠΟΛΙΣ, Ο ΛΙΜΗΝ ΚΑΙ Η ΜΕΙΖΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ: Προϊστορική εποχή – Ιστορικοί χρόνοι – Παλαιοχριστιανική περίοδος – Πρώιμη Βυζαντινή περίοδος – Μέση Βυζαντινή περίοδος – Ένετοκρατία – Νεώτεροι χρόνοι.

II. Η ΜΙΝΩΑ: Τò òνομα – Ή έρευνα – Συνοπτική ιστορία της Μινώας.

III. ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ: Ή πρόσβαση – Ή είσοδος στα αρχαία έρείπια – Ή ενημέρωση του έποκέπη – Περιήγηση στην αρχαία πόλη και στην ακρόπολη – Ή επίσκεψη στον χώρο της ανασκαφής – Ή κάτω πόλη – Πορεία προς την ακρόπολη – Ή τειχομένη ακρόπολη.

IV. Ο ΛΙΜΗΝ: Τὰ Κατάπολα – Τò Κατ' Ακρωτήρι – Τò Ραχίδι – Τò Ξυλοκερατίδι.

V. Η ΜΕΙΖΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΜΙΝΩΑΣ: Ήρχαϊοί πύργοι-άγροτικές εγκαταστάσεις – Τὰ Ήερά.

VI. ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΤΩΝΥΜΙΚΟ ΤΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ.

Η ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ: Α. Γενική – Β. Της Μινώας.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ: I. Τοπωνύμια – II. Ήπιγραφές.

Σχήμα 28×21 εκ.

Διατίθεται στην Ήρχαιολογική Ήταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ήθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr.

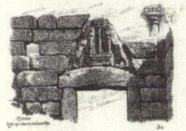
Ήποστέλλεται έπίσης έπì άντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.

S. E. IAKOVIDIS - E. B. FRENCH *et al.*

ARCHAEOLOGICAL
ATLAS
OF MYCENAE

LIBRARY OF THE ARCHAEOLOGICAL SOCIETY AT ATHENS No. 279

ARCHAEOLOGICAL
ATLAS
OF MYCENAE

ATHENS 2002

CONTENTS

Early Accounts of Mycenae.
Visitors to Mycenae.

PART I: THE CITADEL

Topographical Commentary – The Citadel as a whole – The Excavated Areas.

PART II: THE AREA OUTSIDE THE WALLS

Introduction – Topographical Commentary – Concordance of notable features – Chronological Commentary – Geology of the Mycenae Area – The Mycenaean Roads in the Survey Area – Mycenae Road Network – The Houses – The Chamber Tombs – The Cemeteries – Catalogue by Map/Square – Concordance of Chamber Tomb Cemeteries.

ILLUSTRATIONS

MAPS. Overall Area and cemeteries – The Roads – Detailed maps with diagrams of individual cemeteries attached (1-12).

PLANS. General plan of the Citadel – Detailed plans of the Citadel (1-9).

27 FIGURES.

Σχήμα 31,5×43 εκ., σ. 136

Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική 'Εταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 - Fax 210 3644996 - archetai@otenet.gr - www.archetai.gr.

'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.